

Z A K O N

O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA O REGISTRIMA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJU UZ KONVENCIJU O DOSTUPNOSTI INFORMACIJA, UČEŠĆU JAVNOSTI U DONOŠENJU ODLUKA I PRAVU NA PRAVNU ZAŠTITU U PITANJIMA ŽIVOTNE SREDINE

Član 1.

Potvrđuje se Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija uz Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine, sačinjen 21. maja 2003. godine u Kijevu (Ukrajina), u originalu na engleskom, francuskom i ruskom jeziku.

Član 2.

Tekst Protokola o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija uz Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpski jezik glasi:

PROTOCOL ON POLLUTANT RELEASE AND TRANSFER REGISTERS

The Parties to this Protocol,

Recalling article 5, paragraph 9, and article 10, paragraph 2, of the 1998 Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (the Aarhus Convention),

Recognizing that pollutant release and transfer registers provide an important mechanism to increase corporate accountability, reduce pollution and promote sustainable development, as stated in the Lucca Declaration adopted at the first meeting of the Parties to the Aarhus Convention,

Having regard to principle 10 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development,

Having regard also to the principles and commitments agreed to at the 1992 United Nations Conference on Environment and Development, in particular the provisions in chapter 19 of Agenda 21,

Taking note of the Programme for the Further Implementation of Agenda 21, adopted by the General Assembly of the United Nations at its nineteenth special session, 1997, in which it called for, inter alia, enhanced national capacities and capabilities for information collection, processing and dissemination, to facilitate public access to information on global environmental issues through appropriate means,

Having regard to the Plan of Implementation of the 2002 World Summit on Sustainable Development, which encourages the development of coherent, integrated information on chemicals, such as through national pollutant release and transfer registers,

Taking into account the work of the Intergovernmental Forum on Chemical Safety, in particular the 2000 Bahia Declaration on Chemical Safety, the Priorities for Action Beyond 2000 and the Pollutant Release and Transfer Register/Emission Inventory Action Plan,

Taking into account also the activities undertaken within the framework of the Inter-Organization Programme for the Sound Management of Chemicals,

Taking into account furthermore the work of the Organisation for Economic Co-operation and Development, in particular its Council Recommendation on Implementing Pollutant Release and Transfer Registers, in which the Council calls upon member countries to establish and make publicly available national pollutant release and transfer registers,

Wishing to provide a mechanism contributing to the ability of every person of present and future generations to live in an environment adequate to his or her health and well-being, by ensuring the development of publicly accessible environmental information systems,

Wishing also to ensure that the development of such systems takes into account principles contributing to sustainable development such as the precautionary approach set forth in principle 15 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development,

Recognizing the link between adequate environmental information systems and the exercise of the rights contained in the Aarhus Convention,

Noting the need for cooperation with other international initiatives concerning pollutants and waste, including the 2001 Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants and the 1989 Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal,

Recognizing that the objectives of an integrated approach to minimizing pollution and the amount of waste resulting from the operation of industrial installations and other sources are to achieve a high level of protection for the environment as a whole, to move towards sustainable and environmentally sound development and to protect the health of present and future generations,

Convinced of the value of pollutant release and transfer registers as a cost-effective tool for encouraging improvements in environmental performance, for providing public access to information on pollutants released into and transferred in and through communities, and for use by Governments in tracking trends, demonstrating progress in pollution reduction, monitoring compliance with certain international agreements, setting priorities and evaluating progress achieved through environmental policies and programmes,

Believing that pollutant release and transfer registers can bring tangible benefits to industry through the improved management of pollutants,

Noting the opportunities for using data from pollutant release and transfer registers, combined with health, environmental, demographic, economic or other types of relevant information, for the purpose of gaining a better understanding of potential problems, identifying 'hot spots', taking preventive and mitigating measures, and setting environmental management priorities,

Recognizing the importance of protecting the privacy of identified or identifiable natural persons in the processing of information reported to pollutant release and transfer registers in accordance with applicable international standards relating to data protection,

Recognizing also the importance of developing internationally compatible national pollutant release and transfer register systems to increase the comparability of data,

Noting that many member States of the United Nations Economic Commission for Europe, the European Community and the Parties to the North American Free Trade Agreement are acting to collect data on pollutant releases and transfers from various sources and to make these data publicly accessible, and recognizing especially in this area the long and valuable experience in certain countries,

Taking into account the different approaches in existing emission registers and the need to avoid duplication, and recognizing therefore that a certain degree of flexibility is needed,

Urging the progressive development of national pollutant release and transfer registers,

Urging also the establishment of links between national pollutant release and transfer registers and information systems on other releases of public concern,

Have agreed as follows:

Article 1

OBJECTIVE

The objective of this Protocol is to enhance public access to information through the establishment of coherent, integrated, nationwide pollutant release and transfer registers (PRTRs) in accordance with the provisions of this Protocol, which could facilitate public participation in environmental decision-making as well as contribute to the prevention and reduction of pollution of the environment.

Article 2

DEFINITIONS

For the purposes of this Protocol,

1. "Party" means, unless the text indicates otherwise, a State or a regional economic integration organization referred to in article 24 which has consented to be bound by this Protocol and for which the Protocol is in force;
2. "Convention" means the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, done at Aarhus, Denmark, on 25 June 1998;
3. "The public" means one or more natural or legal persons, and, in accordance with national legislation or practice, their associations, organizations or groups;
4. "Facility" means one or more installations on the same site, or on adjoining sites, that are owned or operated by the same natural or legal person;
5. "Competent authority" means the national authority or authorities, or any other competent body or bodies, designated by a Party to manage a national pollutant release and transfer register system;
6. "Pollutant" means a substance or a group of substances that may be harmful to the environment or to human health on account of its properties and of its introduction into the environment;
7. "Release" means any introduction of pollutants into the environment as a result of any human activity, whether deliberate or accidental, routine or non-routine, including spilling, emitting, discharging, injecting, disposing or dumping, or through sewer systems without final waste-water treatment;
8. "Off-site transfer" means the movement beyond the boundaries of the facility of either pollutants or waste destined for disposal or recovery and of pollutants in waste water destined for waste-water treatment;
9. "Diffuse sources" means the many smaller or scattered sources from which pollutants may be released to land, air or water, whose combined impact on those media may be significant and for which it is impractical to collect reports from each individual source;
10. The terms "national" and "nationwide" shall, with respect to the obligations under the Protocol on Parties that are regional economic integration organizations, be construed as applying to the region in question unless otherwise indicated;
11. "Waste" means substances or objects which are:
  - (a) Disposed of or recovered;
  - (b) Intended to be disposed of or recovered; or
  - (c) Required by the provisions of national law to be disposed of or recovered;
12. "Hazardous waste" means waste that is defined as hazardous by the provisions of national law;
13. "Other waste" means waste that is not hazardous waste;
14. "Waste water" means used water containing substances or objects that is subject to regulation by national law.

Article 3

GENERAL PROVISIONS

1. Each Party shall take the necessary legislative, regulatory and other measures, and appropriate enforcement measures, to implement the provisions of this Protocol.
2. The provisions of this Protocol shall not affect the right of a Party to maintain or introduce a more extensive or more publicly accessible pollutant release and transfer register than required by this Protocol.
3. Each Party shall take the necessary measures to require that employees of a facility and members of the public who report a violation by a facility of national laws implementing this Protocol to public authorities are not penalized, persecuted or harassed by that facility or public authorities for their actions in reporting the violation.
4. In the implementation of this Protocol, each Party shall be guided by the precautionary approach as set forth in principle 15 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development.
5. To reduce duplicative reporting, pollutant release and transfer register systems may be integrated to the degree practicable with existing information sources such as reporting mechanisms under licences or operating permits.
6. Parties shall strive to achieve convergence among national pollutant release and transfer registers.

ARTICLE 4

CORE ELEMENTS OF A POLLUTANT RELEASE AND TRANSFER REGISTER SYSTEM

In accordance with this Protocol, each Party shall establish and maintain a publicly accessible national pollutant release and transfer register that:

- (a) Is facility-specific with respect to reporting on point sources;
- (b) Accommodates reporting on diffuse sources;
- (c) Is pollutant-specific or waste-specific, as appropriate;
- (d) Is multimedia, distinguishing among releases to air, land and water;
- (e) Includes information on transfers;
- (f) Is based on mandatory reporting on a periodic basis;
- (g) Includes standardized and timely data, a limited number of standardized reporting thresholds and limited provisions, if any, for confidentiality;
- (h) Is coherent and designed to be user-friendly and publicly accessible, including in electronic form;
- (i) Allows for public participation in its development and modification; and
- (j) Is a structured, computerized database or several linked databases maintained by the competent authority.

Article 5

DESIGN AND STRUCTURE

1. Each Party shall ensure that the data held on the register referred to in article 4 are presented in both aggregated and non-aggregated forms, so that releases and transfers can be searched and identified according to:

- (a) Facility and its geographical location;
  - (b) Activity;
  - (c) Owner or operator, and, as appropriate, company;
  - (d) Pollutant or waste, as appropriate;
  - (e) Each of the environmental media into which the pollutant is released; and
  - (f) As specified in article 7, paragraph 5, the destination of the transfer and, where appropriate, the disposal or recovery operation for waste.
2. Each Party shall also ensure that the data can be searched and identified according to those diffuse sources which have been included in the register.
3. Each Party shall design its register taking into account the possibility of its future expansion and ensuring that the reporting data from at least the ten previous reporting years are publicly accessible.
4. The register shall be designed for maximum ease of public access through electronic means, such as the Internet. The design shall allow that, under normal operating conditions, the information on the register is continuously and immediately available through electronic means.
5. Each Party should provide links in its register to its relevant existing, publicly accessible databases on subject matters related to environmental protection.
6. Each Party shall provide links in its register to the pollutant release and transfer registers of other Parties to the Protocol and, where feasible, to those of other countries.

Article 6

SCOPE OF THE REGISTER

1. Each Party shall ensure that its register includes the information on:
  - (a) Releases of pollutants required to be reported under article 7, paragraph 2;
  - (b) Off-site transfers required to be reported under article 7, paragraph 2; and
  - (c) Releases of pollutants from diffuse sources required under article 7, paragraph 4.
2. Having assessed the experience gained from the development of national pollutant release and transfer registers and the implementation of this Protocol, and taking into account relevant international processes, the Meeting of the Parties shall review the reporting requirements under this Protocol and shall consider the following issues in its further development:
  - (a) Revision of the activities specified in annex I;
  - (b) Revision of the pollutants specified in annex II;
  - (c) Revision of the thresholds in annexes I and II; and
  - (d) Inclusion of other relevant aspects such as information on on-site transfers, storage, the specification of reporting requirements for diffuse sources or the development of criteria for including pollutants under this Protocol.

Article 7

REPORTING REQUIREMENTS

1. Each Party shall either:

(a) Require the owner or the operator of each individual facility within its jurisdiction that undertakes one or more of the activities specified in annex I above the applicable capacity threshold specified in annex I, column 1, and:

- (i) Releases any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable thresholds specified in annex II, column 1;
- (ii) Transfers off-site any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 2, where the Party has opted for pollutant-specific reporting of transfers pursuant to paragraph 5 (d);
- (iii) Transfers off-site hazardous waste exceeding 2 tons per year or other waste exceeding 2,000 tons per year, where the Party has opted for waste -specific reporting of transfers pursuant to paragraph 5 (d); or
- (iv) Transfers off-site any pollutant specified in annex II in waste water destined for waste-water treatment in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 1b;

to undertake the obligation imposed on that owner or operator pursuant to paragraph 2; or

(b) Require the owner or the operator of each individual facility within its jurisdiction that undertakes one or more of the activities specified in annex I at or above the employee threshold specified in annex I, column 2, and manufactures, processes or uses any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 3, to undertake the obligation imposed on that owner or operator pursuant to paragraph 2.

2. Each Party shall require the owner or operator of a facility referred to in paragraph 1 to submit the information specified in paragraphs 5 and 6, and in accordance with the requirements therein, with respect to those pollutants and wastes for which thresholds were exceeded.

3. In order to achieve the objective of this Protocol, a Party may decide with respect to a particular pollutant to apply either a release threshold or a manufacture, process or use threshold, provided that this increases the relevant information on releases or transfers available in its register.

4. Each Party shall ensure that its competent authority collects, or shall designate one or more public authorities or competent bodies to collect, the information on releases of pollutants from diffuse sources specified in paragraphs 7 and 8, for inclusion in its register.

5. Each Party shall require the owners or operators of the facilities required to report under paragraph 2 to complete and submit to its competent authority, the following information on a facility-specific basis:

(a) The name, street address, geographical location and the activity or activities of the reporting facility, and the name of the owner or operator, and, as appropriate, company;

(b) The name and numerical identifier of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2;

(c) The amount of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2 released from the facility to the environment in the reporting year, both in aggregate and according to whether the release is to air, to water or to land, including by underground injection;

(d) Either:

- (i) The amount of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2 that is transferred off-site in the reporting year, distinguishing between the

amounts transferred for disposal and for recovery, and the name and address of the facility receiving the transfer; or

- (ii) The amount of waste required to be reported pursuant to paragraph 2 transferred off-site in the reporting year, distinguishing between hazardous waste and other waste, for any operations of recovery or disposal, indicating respectively with 'R' or 'D' whether the waste is destined for recovery or disposal pursuant to annex III and, for transboundary movements of hazardous waste, the name and address of the recoverer or disposer of the waste and the actual recovery or disposal site receiving the transfer;
- (e) The amount of each pollutant in waste water required to be reported pursuant to paragraph 2 transferred off-site in the reporting year; and
- (f) The type of methodology used to derive the information referred to in subparagraphs (c) to (e), according to article 9, paragraph 2, indicating whether the information is based on measurement, calculation or estimation.

6. The information referred to in paragraph 5 (c) to (e) shall include information on releases and transfers resulting from routine activities and from extraordinary events.

7. Each Party shall present on its register, in an adequate spatial disaggregation, the information on releases of pollutants from diffuse sources for which that Party determines that data are being collected by the relevant authorities and can be practicably included. Where the Party determines that no such data exist, it shall take measures to initiate reporting on releases of relevant pollutants from one or more diffuse sources in accordance with its national priorities.

8. The information referred to in paragraph 7 shall include information on the type of methodology used to derive the information.

Article 8

REPORTING CYCLE

1. Each Party shall ensure that the information required to be incorporated in its register is publicly available, compiled and presented on the register by calendar year. The reporting year is the calendar year to which that information relates. For each Party, the first reporting year is the calendar year after the Protocol enters into force for that Party. The reporting required under article 7 shall be annual. However, the second reporting year may be the second calendar year following the first reporting year.

2. Each Party that is not a regional economic integration organization shall ensure that the information is incorporated into its register within fifteen months from the end of each reporting year. However, the information for the first reporting year shall be incorporated into its register within two years from the end of that reporting year.

3. Each Party that is a regional economic integration organization shall ensure that the information for a particular reporting year is incorporated into its register six months after the Parties that are not regional economic integration organizations are required to do so.

Article 9

DATA COLLECTION AND RECORD-KEEPING

1. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to the reporting requirements of article 7 to collect the data needed to determine, in accordance with paragraph 2 below and with appropriate frequency, the facility's releases and off-site transfers subject to reporting under article 7 and to keep available for the competent authorities the records of the data from which the reported information was derived for a

period of five years, starting from the end of the reporting year concerned. These records shall also describe the methodology used for data gathering.

2. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to reporting under article 7 to use the best available information, which may include monitoring data, emission factors, mass balance equations, indirect monitoring or other calculations, engineering judgments and other methods. Where appropriate, this should be done in accordance with internationally approved methodologies.

Article 10

QUALITY ASSESSMENT

1. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to the reporting requirements of article 7, paragraph 1, to assure the quality of the information that they report.

2. Each Party shall ensure that the data contained in its register are subject to quality assessment by the competent authority, in particular as to their completeness, consistency and credibility, taking into account any guidelines that may be developed by the Meeting of the Parties.

Article 11

PUBLIC ACCESS TO INFORMATION

1. Each Party shall ensure public access to information contained in its pollutant release and transfer register, without an interest having to be stated, and according to the provisions of this Protocol, primarily by ensuring that its register provides for direct electronic access through public telecommunications networks.

2. Where the information contained in its register is not easily publicly accessible by direct electronic means, each Party shall ensure that its competent authority upon request provides that information by any other effective means, as soon as possible and at the latest within one month after the request has been submitted.

3. Subject to paragraph 4, each Party shall ensure that access to information contained in its register is free of charge.

4. Each Party may allow its competent authority to make a charge for reproducing and mailing the specific information referred to in paragraph 2, but such charge shall not exceed a reasonable amount.

5. Where the information contained in its register is not easily publicly accessible by direct electronic means, each Party shall facilitate electronic access to its register in publicly accessible locations, for example in public libraries, offices of local authorities or other appropriate places.

Article 12

CONFIDENTIALITY

1. Each Party may authorize the competent authority to keep information held on the register confidential where public disclosure of that information would adversely affect:

- (a) International relations, national defence or public security;
- (b) The course of justice, the ability of a person to receive a fair trial or the ability of a public authority to conduct an enquiry of a criminal or disciplinary nature;

(c) The confidentiality of commercial and industrial information, where such confidentiality is protected by law in order to protect a legitimate economic interest;

(d) Intellectual property rights; or

(e) The confidentiality of personal data and/or files relating to a natural person if that person has not consented to the disclosure of the information to the public, where such confidentiality is provided for in national law.

The aforementioned grounds for confidentiality shall be interpreted in a restrictive way, taking into account the public interest served by disclosure and whether the information relates to releases into the environment.

2. Within the framework of paragraph 1 (c), any information on releases which is relevant for the protection of the environment shall be considered for disclosure according to national law.

3. Whenever information is kept confidential according to paragraph 1, the register shall indicate what type of information has been withheld, through, for example, providing generic chemical information if possible, and for what reason it has been withheld.

Article 13

PUBLIC PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL POLLUTANT RELEASE AND TRANSFER REGISTERS

1. Each Party shall ensure appropriate opportunities for public participation in the development of its national pollutant release and transfer register, within the framework of its national law.

2. For the purpose of paragraph 1, each Party shall provide the opportunity for free public access to the information on the proposed measures concerning the development of its national pollutant release and transfer register and for the submission of any comments, information, analyses or opinions that are relevant to the decision-making process, and the relevant authority shall take due account of such public input.

3. Each Party shall ensure that, when a decision to establish or significantly change its register has been taken, information on the decision and the considerations on which it is based are made publicly available in a timely manner.

Article 14

ACCESS TO JUSTICE

1. Each Party shall, within the framework of its national legislation, ensure that any person who considers that his or her request for information under article 11, paragraph 2, has been ignored, wrongfully refused, whether in part or in full, inadequately answered, or otherwise not dealt with in accordance with the provisions of that paragraph has access to a review procedure before a court of law or another independent and impartial body established by law.

2. The requirements in paragraph 1 are without prejudice to the respective rights and obligations of Parties under existing treaties applicable between them dealing with the subject matter of this article.

Article 15

CAPACITY-BUILDING

1. Each Party shall promote public awareness of its pollutant release and transfer register, and shall ensure that assistance and guidance are provided in accessing its register and in understanding and using the information contained in it.
2. Each Party should provide adequate capacity-building for and guidance to the responsible authorities and bodies to assist them in carrying out their duties under this Protocol.

Article 16

INTERNATIONAL COOPERATION

1. The Parties shall, as appropriate, cooperate and assist each other:
  - (a) In international actions in support of the objectives of this Protocol;
  - (b) On the basis of mutual agreement between the Parties concerned, in implementing national systems in pursuance of this Protocol;
  - (c) In sharing information under this Protocol on releases and transfers within border areas; and
  - (d) In sharing information under this Protocol concerning transfers among Parties.
2. The Parties shall encourage cooperation among each other and with relevant international organizations, as appropriate, to promote:
  - (a) Public awareness at the international level;
  - (b) The transfer of technology; and
  - (c) The provision of technical assistance to Parties that are developing countries and Parties with economies in transition in matters relating to this Protocol.

Article 17

MEETING OF THE PARTIES

1. A Meeting of the Parties is hereby established. Its first session shall be convened no later than two years after the entry into force of this Protocol. Thereafter, ordinary sessions of the Meeting of the Parties shall be held sequentially with or parallel to ordinary meetings of the Parties to the Convention, unless otherwise decided by the Parties to this Protocol. The Meeting of the Parties shall hold an extraordinary session if it so decides in the course of an ordinary session or at the written request of any Party provided that, within six months of it being communicated by the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe to all Parties, the said request is supported by at least one third of these Parties.
2. The Meeting of the Parties shall keep under continuous review the implementation and development of this Protocol on the basis of regular reporting by the Parties and, with this purpose in mind, shall:
  - (a) Review the development of pollutant release and transfer registers, and promote their progressive strengthening and convergence;
  - (b) Establish guidelines facilitating reporting by the Parties to it, bearing in mind the need to avoid duplication of effort in this regard;
  - (c) Establish a programme of work;

(d) Consider and, where appropriate, adopt measures to strengthen international cooperation in accordance with article 16;

(e) Establish such subsidiary bodies as it deems necessary;

(f) Consider and adopt proposals for such amendments to this Protocol and its annexes as are deemed necessary for the purposes of this Protocol, in accordance with the provisions of article 20;

(g) At its first session, consider and by consensus adopt rules of procedure for its sessions and those of its subsidiary bodies, taking into account any rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties to the Convention;

(h) Consider establishing financial arrangements by consensus and technical assistance mechanisms to facilitate the implementation of this Protocol;

(i) Seek, where appropriate, the services of other relevant international bodies in the achievement of the objectives of this Protocol; and

(j) Consider and take any additional action that may be required to further the objectives of this Protocol, such as the adoption of guidelines and recommendations which promote its implementation.

3. The Meeting of the Parties shall facilitate the exchange of information on the experience gained in reporting transfers using the pollutant-specific and waste-specific approaches, and shall review that experience in order to investigate the possibility of convergence between the two approaches, taking into account the public interest in information in accordance with article 1 and the overall effectiveness of national pollutant release and transfer registers.

4. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State or regional economic integration organization entitled under article 24 to sign this Protocol but which is not a Party to it, and any intergovernmental organization qualified in the fields to which the Protocol relates, shall be entitled to participate as observers in the sessions of the Meeting of the Parties. Their admission and participation shall be subject to the rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties.

5. Any non-governmental organization qualified in the fields to which this Protocol relates which has informed the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe of its wish to be represented at a session of the Meeting of the Parties shall be entitled to participate as an observer unless one third of the Parties present at the session raise objections. Their admission and participation shall be subject to the rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties.

Article 18

RIGHT TO VOTE

1. Except as provided for in paragraph 2, each Party to this Protocol shall have one vote.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Parties. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

Article 19

ANNEXES

Annexes to this Protocol shall form an integral part thereof and, unless expressly provided otherwise, a reference to this Protocol constitutes at the same time a reference to any annexes thereto.

Article 20

AMENDMENTS

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Proposals for amendments to this Protocol shall be considered at a session of the Meeting of the Parties.
3. Any proposed amendment to this Protocol shall be submitted in writing to the secretariat, which shall communicate it at least six months before the session at which it is proposed for adoption to all Parties, to other States and regional economic integration organizations that have consented to be bound by the Protocol and for which it has not yet entered into force and to Signatories.
4. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the session.
5. For the purposes of this article, „Parties present and voting” means Parties present and casting an affirmative or negative vote.
6. Any amendment to this Protocol adopted in accordance with paragraph 4 shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties, to other States and regional economic integration organizations that have consented to be bound by the Protocol and for which it has not yet entered into force and to Signatories.
7. An amendment, other than one to an annex, shall enter into force for those Parties having ratified, accepted or approved it on the ninetieth day after the date of receipt by the Depositary of the instruments of ratification, acceptance or approval by at least three fourths of those which were Parties at the time of its adoption. Thereafter it shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after that Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendment.
8. In the case of an amendment to an annex, a Party that does not accept such an amendment shall so notify the Depositary in writing within twelve months from the date of its circulation by the Depositary. The Depositary shall without delay inform all Parties of any such notification received. A Party may at any time withdraw a notification of non-acceptance, whereupon the amendment to an annex shall enter into force for that Party.
9. On the expiry of twelve months from the date of its circulation by the Depositary as provided for in paragraph 6, an amendment to an annex shall enter into force for those Parties which have not submitted a notification to the Depositary in accordance with paragraph 8, provided that, at that time, not more than one third of those which were Parties at the time of the adoption of the amendment have submitted such a notification.
10. If an amendment to an annex is directly related to an amendment to this Protocol, it shall not enter into force until such time as the amendment to this Protocol enters into force.

Article 21

SECRETARIAT

The Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall carry out the following secretariat functions for this Protocol:

- (a) The preparation and servicing of the sessions of the Meeting of the Parties;
- (b) The transmission to the Parties of reports and other information received in accordance with the provisions of this Protocol;
- (c) The reporting to the Meeting of the Parties on the activities of the secretariat; and
- (d) Such other functions as may be determined by the Meeting of the Parties on the basis of available resources.

Article 22

REVIEW OF COMPLIANCE

At its first session, the Meeting of the Parties shall by consensus establish cooperative procedures and institutional arrangements of a non-judicial, non-adversarial and consultative nature to assess and promote compliance with the provisions of this Protocol and to address cases of non-compliance. In establishing these procedures and arrangements, the Meeting of the Parties shall consider, inter alia, whether to allow for information to be received from members of the public on matters related to this Protocol.

Article 23

SETTLEMENT OF DISPUTES

1. If a dispute arises between two or more Parties about the interpretation or application of this Protocol, they shall seek a solution by negotiation or by any other peaceful means of dispute settlement acceptable to the parties to the dispute.
2. When signing, ratifying, accepting, approving or acceding to this Protocol, or at any time thereafter, a State may declare in writing to the Depositary that, for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory in relation to any Party accepting the same obligation:
  - (a) Submission of the dispute to the International Court of Justice;
  - (b) Arbitration in accordance with the procedure set out in annex IV.

A regional economic integration organization may make a declaration with like effect in relation to arbitration in accordance with the procedures referred to in subparagraph (b).

3. If the parties to the dispute have accepted both means of dispute settlement referred to in paragraph 2, the dispute may be submitted only to the International Court of Justice, unless the parties to the dispute agree otherwise.

Article 24

SIGNATURE

This Protocol shall be open for signature at Kiev (Ukraine) from 21 to 23 May 2003 on the occasion of the fifth Ministerial Conference "Environment for Europe," and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 31 December 2003, by all States which are members of the United Nations and by regional economic integration organizations constituted by sovereign States members of the United Nations to which their member

States have transferred competence over matters governed by this Protocol, including the competence to enter into treaties in respect of these matters.

Article 25

DEPOSITARY

The Secretary-General of the United Nations shall act as the Depositary of this Protocol.

Article 26

RATIFICATION, ACCEPTANCE, APPROVAL AND ACCESSION

1. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatory States and regional economic integration organizations referred to in article 24.
2. This Protocol shall be open for accession as from 1 January 2004 by the States and regional economic integration organizations referred to in article 24.
3. Any regional economic integration organization referred to in article 24 which becomes a Party without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. If one or more member States of such an organization is a Party, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.
4. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, the regional economic integration organizations referred to in article 24 shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any substantial modifications to the extent of their competence.

Article 27

ENTRY INTO FORCE

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.
2. For the purposes of paragraph 1, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by the States members of such an organization.
3. For each State or regional economic integration organization which ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such State or organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 28

RESERVATIONS

No reservations may be made to this Protocol.

Article 29

WITHDRAWAL

At any time after three years from the date on which this Protocol has come into force with respect to a Party, that Party may withdraw from the Protocol by giving written notification to the Depositary. Any such withdrawal shall take effect on the ninetieth day after the date of its receipt by the Depositary.

Article 30

AUTHENTIC TEXTS

The original of this Protocol, of which the English, French and Russian texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

DONE at Kiev, this twenty-first day of May, two thousand and three.

Annex I

ACTIVITIES

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
1.	Energy sector		
(a)	Mineral oil and gas refineries	*	10 employees
(b)	Installations for gasification and liquefaction	*	
(c)	Thermal power stations and other combustion installations	With a heat input of 50 megawatts (MW)	
(d)	Coke ovens	*	
(e)	Coal rolling mills	With a capacity of 1 ton per hour	
(f)	Installations for the manufacture of coal products and solid smokeless fuel	*	
2.	Production and processing of metals		
(a)	Metal ore (including sulphide ore) roasting or sintering installations	*	
(b)	Installations for the production of pig iron or steel (primary or secondary melting) including continuous casting	With a capacity of 2.5 tons per hour	

(c)	<p>Installations for the processing of ferrous metals: (i) Hot-rolling mills</p> <p>(ii) Smitheries with hammers</p> <p>(iii) Application of protective fused metal coats</p>	<p>With a capacity of 20 tons of crude steel per hour</p> <p>With an energy of 50 kilojoules per hammer, where the calorific power used exceeds 20 MW</p> <p>With an input of 2 tons of crude steel per hour</p>	10 employees
(d)	Ferrous metal foundries	With a production capacity of 20 tons per day	
(e)	<p>Installations:</p> <p>(i) For the production of non-ferrous crude metals from ore, concentrates or secondary raw materials by metallurgical, chemical or electrolytic processes</p>	*	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
	(ii) For the smelting, including the alloying, of non-ferrous metals, including recovered products (refining, foundry casting, etc.)	With a melting capacity of 4 tons per day for lead and cadmium or 20 tons per day for all other metals	10 employees
(f)	Installations for surface treatment of metals and plastic materials using an electrolytic or chemical process	Where the volume of the treatment vats equals 30 m ³	
3.	Mineral industry		
(a)	Underground mining and related operations	*	10 employees
(b)	Opencast mining	Where the surface of the area being mined equals 25 hectares	
(c)	Installations for the production of: (i) Cement clinker in rotary kilns (ii) Lime in rotary kilns (iii) Cement clinker or lime in other furnaces	With a production capacity of 500 tons per day With a production capacity exceeding 50 tons per day With a production capacity of 50 tons per day	
(d)	Installations for the production of asbestos and the manufacture of asbestos-based products	*	
(e)	Installations for the manufacture of glass, including glass fibre	With a melting capacity of 20 tons per day	
(f)	Installations for melting mineral substances, including the production of mineral fibres	With a melting capacity of 20 tons per day	
(g)	Installations for the manufacture of ceramic products by firing, in particular roofing tiles, bricks, refractory bricks, tiles, stoneware or porcelain	With a production capacity of 75 tons per day, or with a kiln capacity of 4 m ³ and with a setting density per kiln of 300 kg/m ³	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
4.	Chemical industry		
(a)	<p>Chemical installations for the production on an industrial scale of basic organic chemicals, such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Simple hydrocarbons (linear or cyclic, saturated or unsaturated, aliphatic or aromatic) (ii) Oxygen-containing hydrocarbons such as alcohols, aldehydes, ketones, carboxylic acids, esters, acetates, ethers, peroxides, epoxy resins (iii) Sulphurous hydrocarbons (iv) Nitrogenous hydrocarbons such as amines, amides, nitrous compounds, nitro compounds or nitrate compounds, nitriles, cyanates, isocyanates (v) Phosphorus-containing hydrocarbons (vi) Halogenic hydrocarbons (vii) Organometallic compounds (viii) Basic plastic materials (polymers, synthetic fibres and cellulose-based fibres) (ix) Synthetic rubbers (x) Dyes and pigments (xi) Surface-active agents and surfactants 	*	10 employees
(b)	<p>Chemical installations for the production on an industrial scale of basic inorganic chemicals, such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Gases, such as ammonia, chlorine or hydrogen chloride, fluorine or hydrogen fluoride, carbon oxides, sulphur compounds, nitrogen oxides, hydrogen, sulphur dioxide, carbonyl chloride (ii) Acids, such as chromic acid, hydrofluoric acid, phosphoric acid, nitric acid, hydrochloric acid, sulphuric acid, oleum, sulphurous acids (iii) Bases, such as ammonium hydroxide, potassium hydroxide, sodium hydroxide (iv) Salts, such as ammonium chloride, potassium chlorate, potassium carbonate, sodium carbonate, perborate, silver nitrate (v) Non-metals, metal oxides or other inorganic compounds such as calcium carbide, silicon, silicon carbide 	*	
(c)	Chemical installations for the production on an industrial scale of phosphorous-, nitrogen- or potassium-based fertilizers (simple or compound fertilizers)	*	
(d)	Chemical installations for the production on an industrial scale of basic plant health products and of biocides	*	
(e)	Installations using a chemical or biological process for the production on an industrial scale of basic pharmaceutical products	*	
(f)	Installations for the production on an industrial scale of explosives and pyrotechnic products	*	10 employees

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
5.	Waste and waste-water management		
(a)	Installations for the incineration, pyrolysis, recovery, chemical treatment or landfilling of hazardous waste	Receiving 10 tons per day	10 employees
(b)	Installations for the incineration of municipal waste	With a capacity of 3 tons per hour	
(c)	Installations for the disposal of non-hazardous waste	With a capacity of 50 tons per day	
(d)	Landfills (excluding landfills of inert waste)	Receiving 10 tons per day or with a total capacity of 25,000 tons	
(e)	Installations for the disposal or recycling of animal carcasses and animal waste	With a treatment capacity of 10 tons per day	
(f)	Municipal waste-water treatment plants	With a capacity of 100,000 population equivalents	
(g)	Independently operated industrial waste-water treatment plants which serve one or more activities of this annex	With a capacity of 10,000 m ³ per day	
6.	Paper and wood production and processing		
(a)	Industrial plants for the production of pulp from timber or similar fibrous materials	*	10 employees
(b)	Industrial plants for the production of paper and board and other primary wood products (such as chipboard, fibreboard and plywood)	With a production capacity of 20 tons per day	
(c)	Industrial plants for the preservation of wood and wood products with chemicals	With a production capacity of 50 m ³ per day	
7.	Intensive livestock production and aquaculture		
(a)	Installations for the intensive rearing of poultry or pigs	(i) With 40,000 places for poultry (ii) With 2,000 places for production pigs (over 30 kg) (iii) With 750 places for sows	10 employees
(b)	Intensive aquaculture	1,000 tons of fish and shellfish per year	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
8.	Animal and vegetable products from the food and beverage sector		
(a)	Slaughterhouses	With a carcass production capacity of 50 tons per day	10 employees
(b)	Treatment and processing intended for the production of food and beverage products from: (i) Animal raw materials (other than milk) (ii) Vegetable raw materials	With a finished product production capacity of 75 tons per day With a finished product production capacity of 300 tons per day (average value on a quarterly basis)	
(c)	Treatment and processing of milk	With a capacity to receive 200 tons of milk per day (average value on an annual basis)	
9.	Other activities		
(a)	Plants for the pretreatment (operations such as washing, bleaching, mercerization) or dyeing of fibres or textiles	With a treatment capacity of 10 tons per day	10 employees
(b)	Plants for the tanning of hides and skins	With a treatment capacity of 12 tons of finished product per day	
(c)	Installations for the surface treatment of substances, objects or products using organic solvents, in particular for dressing, printing, coating, degreasing, waterproofing, sizing, painting, cleaning or impregnating	With a consumption capacity of 150 kg per hour or 200 tons per year	
(d)	Installations for the production of carbon (hard-burnt coal) or electrographite by means of incineration or graphitization	*	
(e)	Installations for the building of, and painting or removal of paint from ships	With a capacity for ships 100 m long	

Explanatory notes:

Column 1 contains the capacity thresholds referred to article 7, paragraph 1 (a).

An asterisk (*) indicates that no capacity threshold is applicable (all facilities are subject to reporting).

Column 2 contains the employee threshold referred to in article 7, paragraph 1 (b).

"10 employees" means the equivalent of 10 full-time employees.

Annex II POLLUTANTS

No.	CAS number	Pollutant	Threshold for releases (column 1)			Threshold for off-site transfers of pollutants (column 2) kg/year	Manufacture, process or use threshold (column 3) kg/year
			to air (column 1a) kg/year	to water (column 1b) kg/year	to land (column 1c) kg/year		
1	74-82-8	Methane (CH ₄)	100 000	-	-	-	*
2	630-08-0	Carbon monoxide (CO)	500 000	-	- - - - - - / - - - - -	- -	*
3	124-38-9	Carbon dioxide (CO ₂)	100 million	-	-	-	*
4		Hydro-fluorocarbons (HFCs)	100	-	-	-	*
5	10024-97-2	Nitrous oxide (N ₂ O)	10 000	-	-	-	*
6	7664-41-7	Ammonia (NH ₃)	10 000	-	-	-	10 000
7		Non-methane volatile organic compounds (NMVOC)	100 000	-	-	-	*
8		Nitrogen oxides (NO _x /NO ₂)	100 000	-	-	-	*
9		Perfluorocarbons (PFCs)	100	-	-	-	*
10	2551-62-4	Sulphur hexafluoride (SF ₆)	50	-	-	-	*
11		Sulphur oxides (SO _x /SO ₂)	150 000	-	-	-	*
12		Total nitrogen	-	50 000	50 000	10 000	10 000
13		Total phosphorus	-	5 000	5 000	10 000	10 000
14		Hydrochlorofluorocarbons (HCFCs)	1	-	-	100	10 000
15		Chlorofluorocarbons (CFCs)	1	-	-	100	10 000
16		Halons	1	-	-	100	10 000
17	7440-38-2	Arsenic and compounds (as As)	20	5	5	50	50
18	7440-43-9	Cadmium and compounds (as Cd)	10	5	5	5	5
19	7440-47-3	Chromium and compounds (as Cr)	100	50	50	200	10 000
20	7440-50-8	Copper and compounds (as Cu)	100	50	50	500	10 000
21	7439-97-6	Mercury and compounds (as Hg)	10	1	1	5	5
22	7440-02-0	Nickel and compounds (as Ni)	50	20	20	500	10 000
23	7439-92-1	Lead and compounds (as Pb)	200	20	20	50	50
24	7440-66-6	Zinc and compounds (as Zn)	200	100	100	1 000	10 000
25	15972-60-8	Alachlor	-	1	1	5	10 000
26	309-00-2	Aldrin	1	1	1	1	1
27	1912-24-9	Atrazine	-	1	1	5	10 000
28	57-74-9	Chlordane	1	1	1	1	1
29	143-50-0	Chlordecone	1	1	1	1	1
30	470-90-6	Chlorfenvinphos	-	1	1	5	10 000

No.	CAS number	Pollutant	Threshold for releases (column 1)			Threshold for off-site transfers of pollutants (column 2) kg/year	Manufacture, process or use threshold (column 3) kg/year
			to air (column 1a) kg/year	to water (column 1b) kg/year	to land (column 1c) kg/year		
31	85535-84-8	Chloro-alkanes, C ₁₀ -C ₁₃	-	1	1	10	10 000
32	2921-88-2	Chlorpyrifos	-	1	1	5	10 000
33	50-29-3	DDT	1	1	1	1	1
34	107-06-2	1,2-dichloroethane (EDC)	1 000	10	10	100	10 000
35	75-09-2	Dichloromethane (DCM)	1 000	10	10	100	10 000
36	60-57-1	Dieldrin	1	1	1	1	1
37	330-54-1	Diuron	-	1	1	5	10 000
38	115-29-7	Endosulphan	-	1	1	5	10 000
39	72-20-8	Endrin	1	1	1	1	1
40		Halogenated organic compounds (as AOX)	-	1 000	1 000	1 000	10 000
41	76-44-8	Heptachlor	1	1	1	1	1
42	118-74-1	Hexachlorobenzene (HCB)	10	1	1	1	5
43	87-68-3	Hexachlorobutadiene (HCBd)	-	1	1	5	10 000
44	608-73-1	1,2,3,4,5, 6-hexachlorocyclohexane (HCH)	10	1	1	1	10
45	58-89-9	Lindane	1	1	1	1	1
46	2385-85-5	Mirex	1	1	1	1	1
47		PCDD +PCDF (dioxins +furans) (as Teq)	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001
48	608-93-5	Pentachlorobenzene	1	1	1	5	50
49	87-86-5	Pentachlorophenol (PCP)	10	1	1	5	10 000
50	1336-36-3	Polychlorinated biphenyls (PCBs)	0.1	0.1	0.1	1	50
51	122-34-9	Simazine	-	1	1	5	10 000
52	127-18-4	Tetrachloroethylene (PER)	2 000	-	-	1 000	10 000
53	56-23-5	Tetrachloromethane (TCM)	100	-	-	1 000	10 000
54	12002-48-1	Trichlorobenzenes (TCBs)	10	-	-	1 000	10 000
55	71-55-6	1,1,1 -trichloroethane	100	-	-	1 000	10 000
56	79-34-5	1,1,2,2- tetrachloroethane	50	-	-	1 000	10 000
57	79-01-6	Trichloroethylene	2 000	-	-	1 000	10 000
58	67-66-3	Trichloromethane	500	-	-	1 000	10 000
59	8001-35-2	Toxaphene	1	1	1	1	1
60	75-01-4	Vinyl chloride	1 000	10	10	100	10 000
61	120-12-7	Anthracene	50	1	1	50	50
62	71-43-2	Benzene	1 000	200 (as BTEX) ^{al}	200 (as BTEX) ^{al}	2 000 (as BTEX) ^{al}	10 000
63		Brominated diphenylethers (PBDE)	-	1	1	5	10 000
64		Nonylphenol ethoxylates (NP/NPEs) and related substances	-	1	1	5	10 000

No.	CAS number	Pollutant	Threshold for releases (column 1)			Threshold for off-site transfers of pollutants (column 2) kg/year	Manufacture, process or use threshold (column 3) kg/year
			to air (column 1a) kg/year	to water (column 1b) kg/year	to land (column 1c) kg/year		
65	100-41-4	Ethyl benzene	-	200 (as BTEX) ^{al}	200 (as BTEX) ^{al}	2 000 (as BTEX) ^{al}	10 000
66	75-21-8	Ethylene oxide	1 000	10	10	100	10 000
67	34123-59-6	Isoproturon	-	1	1	5	10 000
68	91-20-3	Naphthalene	100	10	10	100	10 000
69		Organotin compounds (as total Sn)	-	50	50	50	10 000
70	117-81-7	Di-(2-ethyl hexyl) phthalate (DEHP)	10	1	1	100	10 000
71	108-95-2	Phenols (as total C)	-	20	20	200	10 000
72		Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) ^{bl}	50	5	5	50	50
73	108-88-3	Toluene	-	200 (as BTEX) ^{al}	200 (as BTEX) ^{al}	2 000 (as BTEX) ^{al}	10 000
74		Tributyltin and compounds	-	1	1	5	10 000
75		Triphenyltin and compounds	-	1	1	5	10 000
76		Total organic carbon (TOC) (as total C or COD/3)	-	50 000	-	-	**
77	1582-09-8	Trifluralin	-	1	1	5	10 000
78	1330-20-7	Xylenes	-	200 (as BTEX) ^{al}	200 (as BTEX) ^{al}	2 000 (as BTEX) ^{al}	10 000
79		Chlorides (as total Cl)	-	2 million	2 million	2 million	10 000 ^{cl}
80		Chlorine and inorganic compounds (as HCl)	10 000	-	-	-	10 000
81	1332-21-4	Asbestos	1	1	1	10	10 000
82		Cyanides (as total CN)	-	50	50	500	10 000
83		Fluorides (as total F)	-	2 000	2 000	10 000	10 000 ^{cl}
84		Fluorine and inorganic compounds (as HF)	5 000	-	-	-	10 000
85	74-90-8	Hydrogen cyanide (HCN)	200	-	-	-	10 000
86		Particulate matter (PM ₁₀)	50 000	-	-	-	*

Explanatory notes:

The CAS number of the pollutant means the precise identifier in Chemical Abstracts Service.

Column 1 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1 (a)(i) and (iv). If the threshold in a given sub-column (air, water or land) is exceeded, reporting of releases or, for pollutants in waste water destined for waste-water treatment, transfers to the environmental medium referred to in that sub-column is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (a).

Column 2 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1 (a)(ii). If the threshold in this column is exceeded for a given pollutant, reporting of the off-site transfer of that pollutant is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (a)(ii).

Column 3 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1(b). If the threshold in this column is exceeded for a given pollutant, reporting of the releases and off-site transfers of that pollutant is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (b).

A hyphen (-) indicates that the parameter in question does not trigger a reporting requirement.

An asterisk (*) indicates that, for this pollutant, the release threshold in column (1)(a) is to be used rather than a manufacture, process or use threshold.

A double asterisk (**) indicates that, for this pollutant, the release threshold in column (1)(b) is to be used rather than a manufacture, process or use threshold.

Footnotes:

a/ Single pollutants are to be reported if the threshold for BTEX (the sum parameter of benzene, toluene, ethyl benzene, xylene) is exceeded.

b/ Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) are to be measured as benzo(a)pyrene (50-32-8), benzo(b)fluoranthene (205-99-2), benzo(k)fluoranthene (207-08-9), indeno(1,2,3-cd)pyrene (193-39-5) (derived from the Protocol on Persistent Organic Pollutants to the Convention on Long-range Transboundary Air Pollution).

c/ As inorganic compounds.

Annex III
PART A
DISPOSAL OPERATIONS ('D')

- Deposit into or onto land (e.g. landfill)
- Land treatment (e.g. biodegradation of liquid or sludgy discards in soils)
- Deep injection (e.g. injection of pumpable discards into wells, salt domes or naturally occurring repositories)
- Surface impoundment (e.g. placement of liquid or sludge discards into pits, ponds or lagoons)
- Specially engineered landfill (e.g. placement into lined discrete cells which are capped and isolated from one another and the environment)
- Release into a water body except seas/oceans
- Release into seas/oceans including sea-bed insertion
- Biological treatment not specified elsewhere in this annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations specified in this part
- Physico-chemical treatment not specified elsewhere in this annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations specified in this part (e.g. evaporation, drying, calcination, neutralization, precipitation)
- Incineration on land
- Incineration at sea
- Permanent storage (e.g. emplacement of containers in a mine)
- Blending or mixing prior to submission to any of the operations specified in this part
- Repackaging prior to submission to any of the operations specified in this part
- Storage pending any of the operations specified in this part

PART B
RECOVERY OPERATIONS ('R')

- Use as a fuel (other than in direct incineration) or other means to generate energy
- Solvent reclamation/regeneration
- Recycling/reclamation of organic substances which are not used as solvents
- Recycling/reclamation of metals and metal compounds
- Recycling/reclamation of other inorganic materials
- Regeneration of acids or bases
- Recovery of components used for pollution abatement
- Recovery of components from catalysts
- Used oil re-refining or other reuses of previously used oil
- Land treatment resulting in benefit to agriculture or ecological improvement
- Uses of residual materials obtained from any of the recovery operations specified above in this part
- Exchange of wastes for submission to any of the recovery operations specified above in this part
- Accumulation of material intended for any operation specified in this part

Annex IV

ARBITRATION

1. In the event of a dispute being submitted for arbitration pursuant to article 23, paragraph 2, of this Protocol, a party or parties shall notify the other party or parties to the dispute by diplomatic means as well as the secretariat of the subject matter of arbitration and indicate, in particular, the articles of this Protocol whose interpretation or application is at issue. The secretariat shall forward the information received to all Parties to this Protocol.
2. The arbitral tribunal shall consist of three members. Both the claimant party or parties and the other party or parties to the dispute shall appoint an arbitrator, and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator, who shall be the president of the arbitral tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.
3. If the president of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall, at the request of either party to the dispute, designate the president within a further two -month period.
4. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of the notification referred to in paragraph 1, the other party may so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall designate the president of the arbitral tribunal within a further two-month period. Upon designation, the president of the arbitral tribunal shall request the party which has not appointed an arbitrator to do so within two months. If it fails to do so within that period, the president shall so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall make this appointment within a further two-month period.
5. The arbitral tribunal shall render its decision in accordance with international law and the provisions of this Protocol.
6. Any arbitral tribunal constituted under the provisions set out in this annex shall draw up its own rules of procedure.
7. The decisions of the arbitral tribunal, both on procedure and on substance, shall be taken by majority vote of its members.
8. The tribunal may take all appropriate measures to establish the facts.
9. The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:
  - (a) Provide it with all relevant documents, facilities and information;
  - (b) Enable it, where necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.
10. The parties and the arbitrators shall protect the confidentiality of any information that they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.
11. The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties, recommend interim measures of protection.
12. If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to render its final decision. Absence of a party or failure of a party to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings. Before rendering its final decision, the arbitral tribunal must satisfy itself that the claim is well founded in fact and law.

13. The arbitral tribunal may hear and determine counterclaims arising directly out of the subject matter of the dispute.

14. Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the expenses of the tribunal, including the remuneration of its members, shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its expenses, and shall furnish a final statement thereof to the parties.

15. Any Party to this Protocol which has an interest of a legal nature in the subject matter of the dispute, and which may be affected by a decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

16. The arbitral tribunal shall render its award within five months of the date on which it is established, unless it finds it necessary to extend the time limit for a period which should not exceed five months.

17. The award of the arbitral tribunal shall be accompanied by a statement of reasons. It shall be final and binding upon all parties to the dispute. The award will be transmitted by the arbitral tribunal to the parties to the dispute and to the secretariat. The secretariat will forward the information received to all Parties to this Protocol.

18. Any dispute which may arise between the parties concerning the interpretation or execution of the award may be submitted by either party to the arbitral tribunal which made the award or, if the latter cannot be seized thereof, to another tribunal constituted for this purpose in the same manner as the first.

PROTOKOL O REGISTRIMA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA

Strane ovog protokola,

Pozivajući se na član 5. stav 9. i član 10. stav 2. Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine iz 1998. (Arhuska konvencija),

Prepoznajući da registri ispuštanja i prenosa zagađujućih materija obezbeđuju važan mehanizam za povećavanje korporativne odgovornosti, smanjenje zagađenja i unapređenja održivog razvoja, kako je navedeno u Luka deklaraciji usvojenoj na prvom sastanku Strana Arhuske konvencije,

Imajući u vidu 10. princip Rio deklaracije o životnoj sredini i razvoju iz 1992,

Takođe imajući u vidu principe i obaveze usaglašene na Konferenciji o životnoj sredini i razvoju Ujedinjenih nacija iz 1992, a naročito odredbe poglavlja 19 Agende 21,

Uzimajući u obzir Program za dalju implementaciju Agende 21, koji je usvojila Generalna Skupština Ujedinjenih nacija na svom devetnaestom specijalnom zasjedanju, 1997. u kome je zahtevano, između ostalog, povećanje nacionalnih kapaciteta i sposobnosti za prikupljanje, obradu i širenje informacija, kako bi se javnosti olakšao pristup informacijama o globalnim pitanjima vezanim za životnu sredinu putem odgovarajućih sredstava,

Imajući u vidu Plan implementacije Svetskog samita o održivom razvoju iz 2002, koji podstiče razvoj usklađenih, integrisanih informacija o hemikalijama, kao što je putem nacionalnih registara o ispuštanju i prenosu zagađujućih materija,

Uzimajući u obzir rad Međudržavnog foruma o hemijskoj sigurnosti, naročito Bahija deklaraciju o hemijskoj sigurnosti iz 2000, Prioritete za akciju posle 2000. i Akcioni plan za Registar ispuštanja i prenosa /emisija zagađujućih materija,

Takođe uzimajući u obzir aktivnosti sprovedene u okviru Inter-organizacijskog programa za pravilno upravljanje hemikalijama,

Nadalje uzimajući u obzir rad Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, naročito Preporuku njenog Saveta o implementaciji registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, u kojoj Savet zahteva od zemalja članica da uspostave i učine javno dostupnim nacionalne registre ispuštanja i prenosa zagađujućih materija,

U želji da se obezbedi mehanizam koji bi doprinosio sposobnosti svake osobe iz sadašnjih i budućih generacija da živi u životnoj sredini koja odgovara njenom zdravlju i blagostanju, obezbeđujući razvoj javno dostupnih informacionih sistema o životnoj sredini,

Takođe u želji da se obezbedi da se prilikom razvoja takvih sistema uzimaju u obzir principi koji doprinose održivom razvoju kao što je pristup predostrožnosti naveden u 15. principu Rio deklaracije o životnoj sredini i razvoju iz 1992,

Prepoznajući vezu između adekvatnih informacionih sistema o životnoj sredini i ostvarivanja prava sadržanih u Arhuskoj konvenciji,

Primećujući potrebu za saradnjom sa drugim međunarodnim inicijativama vezanim za zagađujuće materije i otpad, uključujući Stokholmsku konvenciju o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama iz 2001. godine i Bazelsku konvenciju o kontroli prekograničnog kretanja opasnih otpada i njihovom odlaganju iz 1989,

Prepoznajući da su ciljevi integrisanog pristupa smanjivanju zagađenja i količine otpada, koji su prouzrokovani radom industrijskih postrojenja i drugih izvora, usmereni da

ostvare visok nivo zaštite životne sredine u celini, pomak prema održivom i za životnu sredinu prihvatljivom razvoju i zaštita zdravlja sadašnjih i budućih generacija,

Uverene u vrednost registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija kao rentabilnog sredstva za podsticanje unapređenja zaštite životne sredine, za obezbeđivanje dostupnosti informacija javnosti o zagađujućim materijama ispuštenim u i prenesenim u ili kroz zajednice, i za korišćenje od strane država za praćenje trendova, pokazivanje napretka u smanjenju zagađenja, praćenje poštovanja odredbi određenih međunarodnih sporazuma, utvrđivanje prioriteta i ocenjivanje napretka postignutog kroz politike i programe za životnu sredinu,

Verujući da registri ispuštanja i prenosa zagađujućih materija mogu doneti značajne koristi industriji kroz poboljšano upravljanje zagađujućim materijama,

Primećujući prilike za korišćenje podataka iz registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, u kombinaciji sa zdravstvenim, ekološkim, demografskim, ekonomskim i drugim vrstama relevantnih informacija, u svrhu boljeg razumevanja potencijalnih problema, identifikovanja „crnih tačaka”, preduzimanja preventivnih i mera ublažavanja, i utvrđivanja prioriteta vezanih za upravljanje životnom sredinom,

Prepoznajući važnost očuvanja privatnosti fizičkih lica koja su identifikovana ili mogu biti identifikovana prilikom obrade informacija o kojima se izveštava registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija u skladu sa važećim međunarodnim standardima vezanim za zaštitu podataka,

Prepoznajući takođe važnost razvoja međunarodno kompatibilnih nacionalnih sistema registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija da bi se povećala uporedivost podataka,

Primećujući da mnoge zemlje članice Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu, Evropske Unije i Strane Sporazuma o slobodnoj trgovini u Severnoj Americi rade na prikupljanju podataka o ispuštanju i prenosu zagađujućih materija iz različitih izvora i na stavljanju tih podataka na raspolaganje javnosti, i naročito priznavajući dugo i vredno iskustvo određenih zemalja u ovoj oblasti,

Uzimajući u obzir različite pristupe postojećim registrima emisija i potrebu da se izbegne dupliranje, i stoga prepoznajući da je potreban određen stepen fleksibilnosti,

Ugirajući da se progresivno razvijaju nacionalni registri ispuštanja i prenosa zagađujućih materija,

Ugirajući takođe da se uspostavljaju veze između nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i informacionih sistema o drugim ispuštanjima od značaja za javnost,

Sporazumele su se o sledećem:

Član 1.

CILJ

Cilj ovog protokola je unapređenje dostupnosti informacija javnosti preko uspostavljanja usklađenih, integrisanih, nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR¹) u skladu sa odredbama ovog protokola, što bi moglo olakšati učešće javnosti u donošenju odluka po pitanjima životne sredine, kao i doprineti sprečavanju i smanjenju zagađenja životne sredine.

Član 2.

DEFINICIJE

Za svrhe ovog protokola,

1. „Strana” znači, osim ukoliko se u tekstu ne navodi drugačije, državu ili regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju navedenu u članu 24. koja se saglasila da bude obavezana ovim protokolom i za koju je Protokol na snazi;
2. „Konvencija” znači Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine, sačinjena u Arhusu, Danska, 25. juna 1998;
3. „Javnost” znači jedno ili više fizičkih ili pravnih lica i, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i praksom, njihova udruženja, organizacije ili grupe;
4. „Kompleks” znači jedno ili više postrojenja na istoj lokaciji, ili susednim lokacijama, koja su u vlasništvu ili čiji je operater isto fizičko ili pravno lice;
5. „Nadležni organ” znači nacionalni organ ili organi, ili bilo koje drugo nadležno telo ili tela, koje Strana odredi da upravljaju nacionalnim sistemom registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;
6. „Zagađujuća materija” znači supstanca ili grupa supstanci koja može biti štetna po životnu sredinu ili ljudsko zdravlje zbog njenih svojstava ili zbog njenog unošenja u životnu sredinu;
7. „Ispuštanje” znači svako unošenje zagađujućih materija u životnu sredinu, kao rezultat bilo kakve ljudske aktivnosti, bez obzira da li je namerno ili slučajno, rutinsko ili ne, uključujući izlivanje, emitovanje, ispuštanje, ubrizgavanje, odlaga-nje ili bacanje, kao i preko kanalizacionih sistema bez krajnjeg tretmana otpadnih voda;
8. „Prenos van lokacije” znači kretanje izvan granica kompleksa bilo zagađujućih materija ili otpada određenog za odlaganje ili preradu ili zagađujućih materija u otpadnim vodama određenih za tretman otpadnih voda;
9. „Difuzni izvori zagađivanja” podrazumeva mnogo malih ili rasutih izvora iz kojih zagađujuće materije mogu biti ispuštene u zemljište, u vodu ili vazduh, čiji kombinovani uticaj na ove elemente može biti značajan, a za koje je nepraktično prikupljati izveštaje od svakog pojedinačnog izvora;
10. Termin „nacionalni”, u odnosu na obaveze propisane Protokolom Strana koje su regionalne organizacije za ekonomsku integraciju, se tumači kao da se primenjuje za region u pitanju osim ukoliko se ne navodi drugačije;
11. „Otpad” znači materije ili predmeti koji su:

---

¹ PRTR je skraćenica engleskog ekvivalenta ovog termina - Pollutant release and transfer register

- a) odloženi ili ponovno iskorišćeni;
  - b) namenjeni odlaganju ili ponovnom iskorišćenju; ili
  - c) odredbe nacionalnog zakonodavstva nalažu njihovo obavezno odlaganje ili ponovno iskorišćenje;
12. „Opasan otpad” znači otpad koji odredbe nacionalnog zakonodavstva definišu kao opasan;
13. „Drugi otpad” znači otpad koji nije opasan otpad;
14. „Otpadne vode” znači korišćena voda koja sadrži materije ili predmete koji su predmet regulisanja nacionalnog zakonodavstva.

Član 3.

OPŠTE ODREDBE

1. Svaka Strana preduzima neophodne zakonodavne, regulatorne i druge mere, i odgovarajuće izvršne mere, za sprovođenje odredbi ovog protokola.
2. Odredbe ovog protokola ne utiču na pravo Strane da održava ili uvede registre ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koji su širi ili dostupniji javnosti nego što to zahteva ovaj protokol.
3. Svaka Strana preduzima neophodne mere kojima zahteva da zaposleni u nekom postrojenju i predstavnici javnosti koji prijave prekršaj nacionalnih zakona kojima se sprovodi ovaj protokol organima javne vlasti ne budu kažnjavani, gonjeni ili uznemiravani od strane tog postrojenja ili organa javne vlasti zbog svog akta prijavljivanja prekršaja.
4. U sprovođenju ovog protokola, svaka Strana se upravlja prema pristupu predostrožnosti navedenom u 15. principu Rio deklaracije o životnoj sredini i razvoju iz 1992.
5. Da bi se smanjilo duplo izveštavanje, sistemi registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija mogu se integrisati u onoj meri u kojoj je to izvodljivo sa postojećim izvorima informacija kao što su mehanizmi izveštavanja za licence i dozvole za rad.
6. Strane nastoje da postignu usklađivanje nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija.

Član 4.

OSNOVNI ELEMENTI SISTEMA REGISTARA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJAMA

U skladu sa ovim protokolom, svaka Strana uspostavlja i održava javno dostupan nacionalni registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koji:

- a) je organizovan po postrojenju u odnosu na izveštavanje o tačkastim izvorima;
- b) omogućava izveštavanje o difuznim izvorima;
- c) je organizovan po zagađujućim materijama ili vrstom otpada, kako je primereno;
- d) je organizovan prema elementima životne sredine i pravi razliku između ispuštanja u vazduh, zemljište i vodu;
- e) obuhvata informacije o prenosima;
- f) je zasnovan na obaveznom periodičnom izveštavanju;

g) obuhvata standardizovane i pravovremene podatke, ograničen broj standardizovanih graničnih vrednosti i ograničenih odredbi, ukoliko postoje, vezanih za poverljivost;

h) je koherentan i projektovan tako da bude lak za korišćenje i dostupan javnosti, uključujući i u elektronskoj formi;

i) omogućava učešće javnosti u njegovom razvoju i izmenama; i

j) je strukturirana, kompjuterizovana baza podataka ili nekoliko povezanih baza podataka koje održava nadležni organ.

Član 5.

PROJEKAT I STRUKTURA

1. Svaka Strana obezbeđuje da su podaci koji su sadržani u registru navedenom u članu 4. predstavljeni i zbimo i raščlanjeno, tako da se ispuštanja i prenosu mogu pretraživati i identifikovati prema:

a) postrojenju i njegovoj geografskoj lokaciji;

b) aktivnosti;

c) vlasniku ili operateru i, prema potrebi, preduzeću;

d) zagađujućoj materiji ili otpadu, prema potrebi;

e) svakom od elemenata životne sredine u koji se zagađujuća materija ispušta; i

f) kako je navedeno u članu 7. stav 5, određište prenosa i, gde je to primereno, poslovima odlaganja ili ponovnog iskorišćenja otpada.

2. Svaka Strana takođe obezbeđuje da se podaci mogu pretraživati i identifikovati prema onim difuznim izvorima koji su obuhvaćeni registrom.

3. Svaka Strana projektuje svoj registar uzimajući u obzir mogućnost njegovog proširenja u budućnosti i obezbeđujući da podaci iz izveštaja iz najmanje deset prethodnih godina izveštavanja budu dostupni javnosti.

4. Registar se projektuje tako da je u najvećoj mogućoj meri lako dostupan javnosti putem elektronskih sredstava, kao što je internet. Projekat omogućava da su, pod normalnim uslovima rada, informacije iz registra dostupne putem elektronskih sredstava na zahtev u bilo koje vreme.

5. Svaka Strana treba da obezbedi veze u svojim registrima ka svojim relevantnim postojećim, javno dostupnim bazama podataka o pitanjima vezanim za zaštitu životne sredine.

6. Svaka Strana obezbeđuje veze u svom registru ka registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija drugih Strana Protokola i, tamo gde je to izvodljivo, ka registrima drugih zemalja.

Član 6.

OBIM REGISTRA

1. Svaka Strana obezbeđuje da njen registar obuhvata informacije o:

a) ispuštanjima zagađujućih materija o kojima je članom 7. stav 2. zahtevano da se izveštava;

b) prenosima van lokacije o kojima je članom 7. stav 2. zahtevano da se izveštava;

c) ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora zagađivanja o kojima je članom 7. stav 4. zahtevano da se izveštava.

2. Kada proceni iskustva prikupljena iz razvijanja nacionalnih registara is-puštanja i prenosa zagađujućih materija i sprovođenja ovog protokola, i uzimajući u obzir relevantne međunarodne procese, Sastanak Strana pregleda obaveze izveštavanja po ovom protokolu i razmatra sledeća pitanja u svom daljem razvoju:

- (a) revizija aktivnosti navedenih u aneksu I;
- (b) revizija zagađujućih materija navedenih u aneksu II;
- (c) revizija graničnih vrednosti u aneksima I i II, i

(d) obuhvatanje drugih relevantnih aspekata kao što su informacije o prenosima na lokaciji, skladištenju, specifikaciji obaveza izveštavanja za difuzne izvore zagađivanja ili razvoj kriterijuma za obuhvatanje zagađujućih materija iz ovog protokola.

Član 7.

OBAVEZE IZVEŠTAVANJA

1. Svaka Strana:

(a) ili zahteva od vlasnika ili operatera svakog pojedinačnog postrojenja u svojoj nadležnosti koji obavlja jednu ili više aktivnosti navedenih u aneksu I a preko važeće minimalne granične vrednosti kapaciteta navedenog u aneksu I, kolona 1, i:

- (i) ispušta svaku zagađujuću materiju navedenu u aneksu II u količinama preko važećih graničnih vrednosti navedenih u aneksu II, kolona 1;
- (ii) prenosi van lokacije bilo koju zagađujuću materiju navedenu u aneksu II u količinama preko važeće granične vrednosti navedene u aneksu II, kolona 2, ako se Strana odlučila za izveštavanje o prenosima po zagađujućim materijama u skladu sa stavom 5 (d);
- (iii) prenosi van lokacije opasan otpad preko 2 tone godišnje ili drugi otpad preko 2.000 tona godišnje, ako se Strana odlučila za izveštavanje o prenosima po vrstama otpada u skladu sa stavom 5 (d); ili
- (iv) prenosi van lokacije bilo koje zagađujuće materije navedene u aneksu II u otpadnim vodama predviđenim za tretman otpadnih voda u količinama preko primenljive granične vrednosti navedene u aneksu II, kolona 1b;

da preuzme obavezu postavljenu tom vlasniku ili operateru u skladu sa stavom 2; ili

(b) zahteva od vlasnika ili operatera svakog pojedinačnog postrojenja u svojoj nadležnosti koji obavlja jednu ili više aktivnosti navedenih u aneksu I uz broj zaposlenih koji je jednak ili veći od minimalnog prosečnog broja zaposlenih navedenog u aneksu I kolona 2, i proizvodi, prerađuje ili koristi bilo koju zagađujuću materiju navedenu u aneksu II u količinama preko primenljive granične vrednosti navedene u aneksu II, kolona 3, da preuzme obavezu postavljenu tom vlasniku ili operateru u skladu sa stavom 2.

2. Svaka Strana zahteva od vlasnika ili operatera postrojenja navedenog u stavu 1. da dostavi informacije navedene u stavu 5. i 6. i u skladu sa zahtevima iz istih, u vezi sa onim zagađujućim materijama ili otpadima za koje su granične vrednosti prekoračene.

3. Da bi se postigao cilj ovog protokola, Strana može da odluči za određenu zagađujuću materiju da primeni ili graničnu vrednost ispuštanja ili graničnu vrednost proizvodnje, prerade ili korišćenja, pod uslovom da se time uvećava količina relevantnih informacija o ispuštanjima ili prenosima na raspolaganju u njenom registru.

4. Svaka Strana obezbeđuje da njen nadležni organ prikuplja, ili određuje jedan ili više organa javne vlasti ili nadležnih tela da prikupljaju informacije o ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora zagađivanja navedenih u stavovima 7. i 8. radi uključivanja u njen registar.

5. Svaka Strana zahteva od vlasnika ili operatera postrojenja koji su na osnovu stava 2. obavezni da dostavljaju izveštaje, da prikupe i dostave njenom nadležnom organu sledeće informacije za pojedina postrojenja:

(a) naziv, adresa, geografska lokacija i delatnost ili delatnosti postrojenja koje izveštava, i ime vlasnika ili operatora, i ako je primenljivo, ime preduzeća;

(b) naziv i identifikacioni broj svake zagađujuće materije za koju se zahteva izveštavanje u skladu sa stavom 2;

(c) količinu svake zagađujuće materije za koju se zahteva izveštavanje u skladu sa stavom 2. koja je ispuštena iz postrojenja u životnu sredinu u godini za koju se podnosi izveštaj, i zbirno i prema tome da li je ispuštanje vršeno u vazduh, vodu ili zemljište, uključujući i podzemno ubrizgavanje;

(d) ili:

(i) količinu svake zagađujuće materije za koju se zahteva izveštavanje u skladu sa stavom 2. koja se prenosi van lokacije u godini za koju se podnosi izveštaj, praveći razliku između količina koje su bile prenete za odlaganje i za ponovno iskorišćenje, i naziv i adresu postrojenja koje je primilo prenos; ili

(ii) količinu otpada za koju se zahteva izveštavanje u skladu sa stavom 2. koja je prenet van lokacije u godini za koju se izveštava, praveći razliku između opasnog otpada i drugog otpada, za bilo koji postupak ponovno iskorišćenja ili odlaganja, označavajući sa „R” ili „D” zavisno od toga da li je otpad određen za ponovno iskorišćenje ili odlaganje u skladu sa aneksom III i, za prekogranično kretanje opasnog otpada, naziv i adresu lica koje vrši ponovno iskorišćenje ili odlaganje otpada i tačnu lokaciju ponovnog iskorišćenja ili odlaganja koja je primila prenos;

(e) količinu svake zagađujuće materije u otpadnim vodama za koju se zahteva izveštavanje u skladu sa stavom 2. a koja je prenet van lokacije u godini za koju se dostavlja izveštaj; i

(f) tip metodologije korišćene za izvođenje podataka u tačkama od c) do e), u skladu sa članom 9. stav 2. navodeći da li su informacije zasnovane na merenjima, obračunima ili procenama.

6. Informacije na koje se odnosi stav 5. od c) do e) obuhvataju informacije o ispuštanjima i prenosima koji su rezultat redovnih aktivnosti i vanrednih događaja.

7. Svaka Strana predstavlja u svom registru, u adekvatnoj prostornoj raščlanjenosti, informacije o ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora zagađivanja za koje ta Strana odredi da podatke prikupljaju relevantni organi i da se oni mogu praktično uključiti. Kada Strana utvrdi da ne postoje takvi podaci, ona sprovodi mere da se započne izveštavanje o ispuštanjima relevantnih zagađujućih materija iz jednog ili više difuznih izvora zagađivanja u skladu sa svojim nacionalnim prioritetima.

8. Informacije na koje se odnosi stav 7. treba da obuhvataju informacije o tipu metodologije korišćene za izvođenje informacija.

Član 8.

CIKLUS IZVEŠTAVANJA

1. Svaka Strana obezbeđuje da informacije za koje se zahteva da budu obuhvaćene registrom budu javno dostupne, prikupljene i predstavljene u registru po kalendarskim godinama. Godina za koju se podnose izveštaji je kalendarska godina na koju se te informacije odnose. Za svaku Stranu, prva godina za koju se podnose izveštaji je kalendarska godina posle stupanja Protokola na snagu za tu Stranu. Izveštavanje koje se zahteva po članu 7. je godišnje. Međutim, druga godina za koju se podnosi izveštaj može biti druga kalendarska godina posle prve godine za koju se podnosi izveštaj.
2. Svaka Strana koja nije regionalna organizacija za ekonomsku integraciju obezbeđuje da informacije budu u registru u roku od petnaest meseci od kraja svake godine za koju se izveštava. Međutim, informacije za prvu godinu za koju se izveštava treba da budu u registru u roku od dve godine od kraja te godine za koju se izveštava.
3. Svaka Strana koja je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju obezbeđuje da informacije za pojedinačnu godinu za koju se izveštava budu u registru šest meseci pošto je to potrebno da učine Strane koje nisu organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju.

Član 9.

PRIKUPLJANJE PODATAKA I VOĐENJE EVIDENCIJE

1. Svaka Strana zahteva od vlasnika ili operatera postrojenja koja podležu obavezi izveštavanja iz člana 7. da prikupljaju podatke neophodne da bi se odredila, u skladu sa stavom 2. ispod i u odgovarajućim vremenskim razmacima, ispuštanja i prenosi van lokacije tog postrojenja za koja je obavezno izveštavanje po članu 7. i da bi se nadležnim organima stavila na raspolaganje evidencija podataka iz kojih su izvedene informacije iz izveštaja za period od pet godina, počevši od kraja godine za koju se izveštava. Ova evidencija takođe treba da sadrži opis metodologije koja se koristi za prikupljanje podataka.
2. Svaka Strana zahteva od vlasnika ili operatera postrojenja koji podležu obavezi izveštavanja po članu 7. da koriste najbolje raspoložive informacije, koje mogu da sadrže podatke dobijene monitoringom, emisione faktore, jednačine masenog bilansa, indirektni monitoring i druge obračune, tehničke procene i druge metode. Tamo gde je to primereno, ovo treba da bude urađeno u skladu sa međunarodno odobrenim metodologijama.

Član 10.

OCENA KVALITETA

1. Svaka Strana zahteva od vlasnika ili operatera postrojenja koji podležu obavezi izveštavanja iz člana 7. stav 1. da obezbede kvalitet informacija sadržanih u izveštaju.
2. Svaka Strana obezbeđuje da podaci sadržani u njenom registru budu podložni oceni kvaliteta od strane nadležnog organa, naročito u smislu njihove potpunosti, konzistentnosti i verodostojnosti, uzimajući u obzir sve smernice koje mogu biti definisane na Sastanku Strana.

Član 11.

DOSTUPNOST INFORMACIJA JAVNOSTI

1. Svaka Strana obezbeđuje dostupnost javnosti informacija sadržanih u njenom registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, bez obaveze navođenja interesa, i u skladu sa odredbama ovog protokola, prvenstveno obezbeđujući da njen registar omogućava direktni elektronski pristup preko javnih telekomunikacionih mreža.

2. Kada informacije sadržane u registru nisu lako dostupne javnosti direktnim elektronskim sredstvima, svaka Strana obezbeđuje da njen nadležni organ na zahtev pruži takvu informaciju drugim efikasnim sredstvom, što je pre moguće a najkasnije mesec dana nakon podnošenja zahteva.

3. Osim u slučajevima iz stava 4. svaka Strana obezbeđuje da pristup informacijama sadržanim u registru bude besplatan.

4. Svaka Strana može dozvoliti svom nadležnom organu da naplati kopiranje i slanje poštom posebnih informacija na koje se odnosi stav 2. ali takva naknada ne sme prelaziti razumni iznos.

5. Kada informacije sadržane u registru nisu lako dostupne javnosti direktnim elektronskim sredstvima, svaka Strana omogućava elektronski pristup registru na lokacijama dostupnim javnosti, kao što su na primer javne biblioteke, kancelarije lokalnih organa ili druga odgovarajuća mesta.

Član 12.

POVERLJIVOST

1. Svaka Strana može ovlastiti nadležni organ da informacije iz registra čuva kao poverljive, onda kada bi javno objavljivanje takvih informacija negativno uticalo na:

- (a) međunarodne odnose, nacionalnu odbranu ili javnu bezbednost;
- (b) ispravnost rada sudskih organa, pravo lica na pravično suđenje, ili mogućnost organa javne vlasti da sprovede krivičnu ili disciplinsku istragu;
- (c) poverljivosti poslovnih i industrijskih informacija, u slučaju kada je poverljivost predviđena zakonom u cilju zaštite legitimnog ekonomskog interesa;
- (d) prava intelektualne svojine; ili
- (e) poverljivost ličnih podataka i/ili dosijea koji se odnose na fizičko lice, kada to lice nije dalo pristanak na objavljivanje informacija javnosti, u slučajevima kada je takva poverljivost predviđena nacionalnim zakonodavstvom.

Prethodno navedeni osnovi za odbijanje zahteva tumačiće se na restriktivan način, uzimajući u obzir interes javnosti za objavljivanje informacija i da li se te informacije odnose na ispuštanja u životnu sredinu.

2. U okviru stava 1 (c), objavljivanje svih informacija o ispuštanjima koje su relevantne za zaštitu životne sredine će se razmatrati u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

3. Kad god je informacija poverljiva u skladu sa stavom 1, u registru se navodi koja vrsta informacije je uskraćena kroz, na primer, davanje izvorne hemijske informacije ako je to moguće, i koji su razlozi zbog kojih je informacija uskraćena.

Član 13.

UČEŠĆE JAVNOSTI U RAZVOJU NACIONALNIH REGISTARA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA

1. Svaka Strana obezbeđuje odgovarajuće mogućnosti za učešće javnosti u razvoju nacionalnog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, u okviru svog nacionalnog zakonodavstva.

2. Za svrhu stava 1, svaka Strana obezbeđuje mogućnosti za slobodan pristup javnosti informacijama o predloženim merama za razvoj njenog nacionalnog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i za dostavljanje svih komentara, informacija, analiza ili

mišljenja koja su relevantna za proces donošenja odluka, a relevantan organ sa dužnom pažnjom uzima u obzir takav doprinos javnosti.

3. Svaka Strana obezbeđuje da, kada se donese odluka da se uspostavi ili u znatnoj meri izmeni registar, informacije o toj odluci i razlozi na kojima je zasnovana se pravovremeno stavljaju na uvid javnosti.

Član 14.

PRAVO NA PRAVNU ZAŠTITU

1. Svaka Strana, u okviru svog nacionalnog zakonodavstva, obezbeđuje da svako lice koje smatra da je njegov zahtev za dostavu informacija iz člana 11. stav 2. ignorisan, neosnovano odbijen, bilo pojedini njegovi delovi ili u celini, ili da je na bilo koji način tretiran suprotno odredbama istog stava, ima pristupa postupku preispitivanja pred sudom ili nekim drugim zakonom ustanovljenim nezavisnim i nepristrasnim telom.

2. Zahtevi iz stava 1. ne dovode u pitanje relevantna prava i obaveze Strana iz postojećih međunarodnih ugovora koji se primenjuju među njima a uređuju predmet ovog člana.

Član 15.

JAČANJE INSTITUCIJA

1. Svaka strana unapređuje svest javnosti o svom registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, i obezbeđuje pružanje pomoći i uputstva za pristup registru i za razumevanje i korišćenje informacija koje on sadrži.

2. Svaka Strana treba da obezbedi adekvatno jačanje institucija i smernice za odgovorne organe i tela da bi im pomogla da vrše dužnosti po ovom protokolu.

Član 16.

MEĐUNARODNA SARADNJA

1. Strane, kada je pogodno, sarađuju i pomažu jedna drugoj:

- (a) u međunarodnim akcijama podrške ciljevima Protokola;
- (b) na osnovu međusobnog sporazuma između zainteresovanih Strana, u sprovođenju nacionalnih sistema prema odredbama ovog protokola;
- (c) u razmeni informacija prema ovom protokolu o ispuštanjima i prenosima u pograničnim oblastima; i
- (d) u razmeni informacija prema ovom protokolu o prenosima između Strana.

2. Strane podstiču međusobnu saradnju i saradnju sa relevantnim međunarodnim organizacijama, kako je primereno, da bi se unapredila:

- (a) svest javnosti na međunarodnom nivou;
- (b) transfer tehnologije;
- (c) pružanje tehničke pomoći Stranama koje su zemlje u razvoju i Stranama čije su privrede u tranziciji u pitanjima vezanim za ovaj protokol.

Član 17.

SASTANCI STRANA

1. Ovim se uspostavlja sastanak Strana. Njegova prva sednica se saziva najkasnije dve godine nakon stupanja na snagu ovog protokola. Nakon toga, redovne sednice Sastanka Strana se održavaju jedna za drugom ili paralelno sa redovnim sastancima Strana Konvencije, osim ukoliko Strane ovog protokola ne odluče drugačije. Sastanak Strana održava vanrednu sednicu ako se tako odluči u toku redovne sednice ili na pismeni zahtev bilo koje Strane, pod uslovom da taj zahtev dobije podršku najmanje jedne trećine Strana u roku od šest meseci pošto ga Izvršni Sekretar Ekonomske komisije za Evropu dostavi svim Stranama.

2. Sastanak Strana kontinuirano kontroliše sprovođenje i razvoj ovog protokola na osnovu redovnog izveštavanja Strana i, shodno tome:

(a) procenjuje razvoj registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i unapređuje njihovo progresivno jačanje i približavanje;

(b) utvrđuje smernice koje olakšavaju izveštavanje Strana, imajući na umu potrebu da se izbegne dupliranje posla u ovom smislu;

(c) utvrđuje program rada;

(d) razmatra i, gde je to primenljivo, usvaja mere za jačanje međunarodne saradnje u skladu sa članom 16;

(e) uspostavlja pomoćna tela koja smatra neophodnim;

(f) razmatra i usvaja predloge za amandmane na ovaj protokol i njegove anekse koje smatra neophodnim za potrebe ovog protokola, u skladu sa odredbama člana 20;

(g) na svojoj prvoj sednici, razmatra i konsenzusom usvaja poslovnik o radu za svoje sednice i sednice pomoćnih tela, uzimajući u obzir sva pravila postupka usvojena na Sastanku Strana Konvencije;

(h) razmatra ustanovljavanje finansijskih aranžmana konsenzusom i mehanizama tehničke pomoći da bi se olakšalo sprovođenje ovog protokola;

(i) traži, gde je to primenljivo, usluge relevantnih međunarodnih tela radi postizanja ciljeva ovog protokola; i

(j) razmatra i preduzima sve dodatne radnje koje mogu biti neophodne za ostvarivanje ciljeva ovog protokola, kao što je usvajanje smernica i preporuka koje unapređuju njegovo sprovođenje.

3. Sastanak Strana omogućava razmenu informacija o iskustvima stečenim u izveštavanju o prenosima koristeći pristupe bazirane na zagađujućim materijama i pristupe bazirane na otpadu, i ocenjuje ta iskustva da bi ispitao mogućnost približavanja između ta dva pristupa, uzimajući u obzir javni interes za informisanjem u skladu sa članom 1. i opštu efikasnost nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija.

4. Ujedinjene nacije, njene specijalizovane agencije i Međunarodna agencija za atomsku energiju, kao i svaka država ili regionalna organizacija za ekonomsku integraciju koje na osnovu člana 24. imaju pravo da potpišu ovaj protokol ali koje nisu njegove Strane, kao i svaka međuvladina organizacija kompetentna u oblastima na koje se odnosi ovaj protokol, imaju pravo da učestvuju kao posmatrači na sednicama Sastanka Strana. Njihov prijem i učešće podležu poslovniku rada usvojenom na Sastanku Strana.

5. Svaka nevladina organizacija koja je kompetentna u oblastima na koje se Protokol odnosi a koja je obavestila Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu o svojoj želji da bude predstavljena na sednici Sastanka Strana ima pravo da učestvuje u svojstvu

posmatrača osim ukoliko jedna trećina Strana prisutnih na sednici iznese prigovore. Njihov prijem i učešće podleže poslovniku rada usvojenom na Sastanku Strana.

Član 18.

PRAVO GLASA

1. Izuzev u slučajevima predviđenim u stavu 2. svaka Strana ovog protokola ima jedan glas.
2. Organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju, u pitanjima u okviru svojih nadležnosti, ostvaruju svoje pravo glasa sa brojem glasova koji je jednak broju njihovih država članica koje su Strane ovog protokola. Takve organizacije ne ostvaruju svoje pravo glasa ako njihove države članice ostvaruju svoja, i obratno.

Član 19.

ANEKSI

Aneksi na ovaj protokol čine njegov sastavni deo i, osim ukoliko nije izričito predviđeno drugačije, pozivanje na ovaj protokol je u isto vreme pozivanje na sve njegove anekse.

Član 20.

AMANDMANI

1. Svaka Strana može predložiti amandmane na ovaj protokol.
2. Predlozi amandmana na ovaj protokol se razmatraju na sednici Sastanka Strana.
3. Svaki predložen amandman na ovaj protokol se podnosi u pismenoj formi sekretarijatu, koji ga dostavlja, najkasnije šest meseci pre održavanja sednice na kojoj se predlaže radi usvajanja svim Stranama, drugim državama i organizacijama za regionalnu ekonomsku integraciju koje su prihvatile obaveze iz Protokola a za koje on još uvek nije stupio na snagu i potpisnicama.
4. Strane ulažu sve napore da postignu sporazum u vidu konsenzusa oko svakog predloženog amandmana na ovaj protokol. Ako sve mogućnosti oko postizanja konsenzusa budu iscrpljene bez postizanja sporazuma, amandman se u krajnjem slučaju smatra usvojenim ako dobije tro-četvrtinsku većinu glasova Strana koje su prisutne i koje glasaju na sednici.
5. Izraz „Strane koje su prisutne i koje glasaju” znači Strane koje su prisutne i koje glasaju za ili protiv.
6. Svaki amandman na ovaj protokol usvojen u skladu sa stavom 4. se dostavlja putem sekretarijata Depozitaru, koji ga prosleđuje svim Stranama, drugim državama i organizacijama za regionalnu ekonomsku integraciju koje su pristale da budu obavezane Protokolom a za koje on još uvek nije stupio na snagu i potpisnicama.
7. Svaki amandman, izuzev na aneks, stupa na snagu za one Strane koje su ga ratifikovale, prihvatile ili odobrile devedesetog dana od dana prijema od strane Depozitara instrumenata ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja od strane najmanje tri četvrtine onih koji su bili Strane u vreme njegovog usvajanja. Posle toga on stupa na snagu za svaku drugu Stranu devedesetog dana pošto ta strana deponuje svoj instrument ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja amandmana.
8. U slučaju amandmana na aneks, Strana koja ne prihvata takav amandman o tome pismeno obaveštava Depozitara u roku od dvanaest meseci od dana kada ga je pros- ledio Depozitar. Depozitar bez odlaganja obaveštava sve Strane o svakom takvom primljenom

obaveštenju. Strana može u svakom trenutku povući obaveštenje o neprihvatanju, u kom slučaju amandman na aneks stupa na snagu za tu Stranu.

9. Nakon isteka dvanaest meseci od dana njegovog prosleđivanja od strane Depozitara, kako je predviđeno u stavu 6. amandman na aneks stupa na snagu za one Strane koje nisu dostavile obaveštenje Depozitaru u skladu sa stavom 8. pod uslovom da, u tom trenutku, takvo obaveštenje nije podneto od više od jedne trećine onih koji su bili Strane u vreme usvajanja amandmana.

10. Ako se amandman na aneks direktno odnosi na amandman na ovaj protokol, on neće stupiti na snagu do onog trenutka dok amandman na Protokol ne stupi na snagu.

Član 21.

SEKRETARIJAT

Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu vrši sledeće funkcije sekretarijata za ovaj protokol:

- (a) priprema i asistiranje za sednice Sastanka Strana;
- (b) prosleđivanje Stranama izveštaja i drugih informacija primljenih u skladu sa odredbama ovog protokola;
- (c) izveštavanje Sastanka Strana o aktivnostima sekretarijata; i
- (d) druge funkcije koje može odrediti Sastanak Strana na osnovu raspoloživih resursa.

Član 22.

RAZMATRANJE POŠTOVANJA ODREDBI

Na svojoj prvoj sednici, Sastanak Strana konsenzusom uspostavlja procedure saradnje i institucionalne aranžmane van-sudskog, nekonfrontirajućeg i konsultativnog karaktera za ocenjivanje i unapređivanje poštovanja odredbi ovog protokola i za rešavanje slučajeva nepoštovanja njegovih odredbi. U uspostavljanju ovih procedura i aranžmana, Sastanak Strana razmatra, između ostalog, da li da dopusti da se primaju informacije od predstavnika javnosti o pitanjima koja se odnose na ovaj protokol.

Član 23.

REŠAVANJE SPOROVA

1. Ukoliko između dve ili više Strana nastane spor oko tumačenja ili primene ovog protokola, one će tražiti rešenje putem pregovora ili na bilo koji drugi način mirnog rešavanja spora koji je prihvatljiv za strane u sporu.

2. Prilikom potpisivanja, ratifikovanja, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja ovom protokolu, ili u bilo koje vreme nakon toga, država ima mogućnost da obavesti pismenim putem Depozitara da za spor koji ne bude rešen u skladu sa stavom 1. prihvata jedan ili oba od sledećih načina za rešavanje spora kao obavezujući za svaku Stranu koja prihvata istu obavezu:

- (a) Podnošenje spora Međunarodnom sudu pravde;
- (b) Arbitraža u skladu sa postupkom utvrđenom u aneksu IV.

Regionalna organizacija za ekonomsku integraciju može dati izjavu sa sličnim efektom u odnosu na arbitražu u skladu sa postupcima navedenim u tački (b).

3. Ukoliko su strane u sporu prihvatile oba načina rešavanja spora navedena u stavu 2. spor se može podneti samo Međunarodnom sudu pravde, osim ukoliko se strane u sporu na sporazumeju drugačije.

Član 24.

POTPISIVANJE

Ovaj protokol je otvoren za potpisivanje u Kijevu (Ukrajina) od 21. do 23. maja 2003. povodom pete Ministarske konferencije „Životna sredina za Evropu“, a nakon toga u sedištu Ujedinjenih nacija u Njujorku do 31. decembra 2003. i to za sve države koje su članice Ujedinjenih nacija kao i za regionalne organizacije za ekonomsku integraciju koje su osnovale suverene države članice Ujedinjenih nacija a koje su na njih prenele nadležnost u pitanjima koja su regulisana ovim protokolom, uključujući i nadležnost za zaključivanje ugovora koja se odnose na ovu materiju.

Član 25.

DEPOZITAR

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obavljaće funkciju Depozitara ovog protokola.

Član 26.

RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE, ODOBRAVANJE I PRISTUPANJE

1. Ovaj protokol podleže ratifikaciji, prihvatanju ili odobravanju država potpisnica i regionalnih organizacija za ekonomsku integraciju pomenutim u članu 24.
2. Ovaj protokol otvoren je za pristupanje od 1. januara 2004. državama i regionalnim organizacijama za ekonomsku integraciju pomenutim u članu 24.
3. Svaka regionalna organizacija za ekonomsku integraciju na koju se odnosi član 24. koja postane Strana ovog protokola, a da nijedna njena država članica nije Strana, preuzima sve obaveze iz ovog protokola. Ako je jedna ili više država članica takve organizacije Strana ovog Protokola, ta organizacija i njene države članice odlučuju o svojim pojedinačnim odgovornostima za izvršavanje obaveza iz ovog protokola. U takvim slučajevima, organizacija i njene države članice nemaju pravo da istovremeno ostvaruju prava iz ovog protokola.
4. Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju na koje se odnosi član 24. će u svojim instrumentima ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja naznačiti domen svoje nadležnosti u pogledu pitanja koja se regulišu ovim protokolom. Ove organizacije takođe obaveštavaju Depozitara o svim relevantnim izmenama u pogledu domena njihovih nadležnosti.

Član 27.

STUPANJE NA SNAGU

1. Ovaj protokol stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma deponovanja šesnaestog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja.
2. Za potrebe stava 1, nijedan instrument koji deponuje regionalna organizacija za ekonomsku integraciju, ne smatra se kao dodatni onima koje su deponovale države članice te organizacije.
3. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju koja ratifikuje, prihvati ili odobri ovaj protokol ili mu pristupi nakon deponovanja šesnaestog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja, Protokol stupa na snagu devedesetog

dana nakon datuma deponovanja od strane te države ili organizacije svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja.

Član 28.

REZERVE

Ne mogu se učiniti nikakve rezerve u odnosu na ovaj protokol.

Član 29.

POVLAČENJE

U bilo kom trenutku nakon tri godine od datuma kada je ovaj protokol stupio na snagu za određenu Stranu, ta Strana se može povući iz Protokola davanjem pismenog obaveštenja Depozitaru. Svako takvo povlačenje stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma njegovog prijema od strane Depozitara.

Član 30.

AUTENTIČNI TEKSTOVI

Original ovog protokola, čiji su engleski, francuski i ruski tekstovi podjednako autentični, deponuje se kod Generalnog Sekretara Ujedinjenih nacija.

POTVRĐUJUĆI ovo, dole potpisani, za to propisno ovlašćeni, potpisuju ovaj protokol.

SAČINJENO u Kijevu (Ukrajina), dvadeset prvog maja, dve hiljade treće godine.

Aneks I

SPISAK DELATNOSTI I MINIMALNE GRANIČNE VREDNOSTI ZA IZVEŠTAVANJE

Br.	Delatnost	Minimalna granična vrednost kapaciteta (kolona 1)	Minimalni prosečni broj zaposlenih (kolona 2)
1.	Energetski sektor		
(a)	Rafinerije mineralnih ulja i gasa	*	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za gasifikaciju i likvefakciju	*	
(c)	Termoelektrane i druga postrojenja za sagorevanje	Sa toplotnim ulazom većim od 50 megavata (MW)	
(d)	Peći za koks	*	
(e)	Mlinovi za ugalj	Sa kapacitetom većim od 1 t na sat	
(f)	Postrojenja za proizvodnju proizvoda od uglja i čvrstog bezdimnog goriva	*	
2.	Proizvodnja i prerada metala		
(a)	Postrojenja za prženje i sinterovanje metalne rude (uključujući sulfidnu rudu)	*	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za proizvodnju sirovog gvožđa ili čelika (primarno ili sekundarno topljenje) uključujući kontinualno livenje	Sa kapacitetom većim od 2,5 t na sat	
(c)	Postrojenja za obradu crnih metala: (i) Postrojenja za toplo valjanje	Sa kapacitetom većim od 20 t sirovog čelika na sat	
	(ii) Kovnice sa čekićima	Sa energijom većom od 50 kJ po čekiću i gde korišćena toplotna energija prelazi 20 MW	
	(iii) Nanošenje zaštitnih slojeva legura metala	Sa ulazom koji prelazi 2 t sirovog čelika na sat	
(d)	Livnice za crne metale	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 20 t dnevno	
(e)	Postrojenja za: (i) proizvodnju sirovih obojenih metala iz rude, koncentrata ili sekundarnih sirovina metalurškim, hemijskim ili elektrolitičkim procesima	*	

Br.	Delatnost	Minimalna granična vrednost kapaciteta (kolona 1)	Minimalni prosečni broj zaposlenih (kolona 2)
	(ii) Topljenje uključujući legiranje obojenih metala, uključujući ponovo dobijene proizvode (rafiniranje, livenje, itd)	Sa kapacitetom topljenja preko 4 t dnevno za olovo i kadmijum ili preko 20 t dnevno za sve druge metale	10 zaposlenih
(f)	Postrojenja za površinsku obradu metala i plastičnih materijala korišćenjem elektrolitičkih ili hemijskih procesa	Gde zapremina bazena za obradu prelazi 30 m ³	
3.	Mineralna industrija		
(a)	Podzemni rudnici i povezane operacije	*	10 zaposlenih
(b)	Površinski kopovi	Gde je površina kopa veća od 25 ha	
(c)	Postrojenja za proizvodnju: (i) cementnog klinkera u rotacionim pećima (ii) kreča u rotacionim pećima (iii) cementnog klinkera ili kreča u drugim vrstama peći	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 500 t dnevno Sa proizvodnim kapacitetom većim od 50 t dnevno Sa proizvodnim kapacitetom većim od 50 t dnevno	
(d)	Postrojenja za proizvodnju azbesta i proizvoda na bazi azbesta	*	
(e)	Postrojenja za proizvodnju stakla, uključujući i staklena vlakna	Sa kapacitetom topljenja većim od 20 t dnevno	
(f)	Postrojenja za topljenje mineralnih supstanci uključujući proizvodnju mineralnih vlakana	Sa kapacitetom topljenja većim od 20 t dnevno	
(g)	Postrojenja za proizvodnju keramičkih proizvoda pečenjem, naročito crepova, cigli, šamotnih opeka, pločica, poluporcelanskih i porcelanskih proizvoda	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 75 t dnevno, ili sa kapacitetom peći većim od 4m ³ i sa gustom punjenja po peći koji prelazi 300 kg/m ³	

Br.	Delatnost	Minimalna granična vrednost kapaciteta (kolona 1)	Minimalni prosečni broj zaposlenih (kolona 2)
4.	Hemijska industrija		
(a)	Hemijska postrojenja za proizvodnju industrijskog obima supstanci bazne organske hemije, kao što su: (i) prosti ugljovodonici (linearni ili ciklični, zasićeni ili nezasićeni, alifatični ili aromatični) (ii) ugljovodonici koji sadrže kiseonik kao što su alkoholi, aldehidi, ketoni, karboksilne kiseline, estri, acetati, etri, peroksidi, epoksi smole (iii) ugljovodonici koji sadrže sumpor (iv) ugljovodonici koji sadrže azot kao što su amini, amidi, nitritna, nitro ili nitratna jedinjenja, nitrili, cijanati, izocijanati (v) ugljovodonici koji sadrže fosfor (vi) halogenovani ugljovodonici (vii) organometalna jedinjenja (viii) osnovni plastični materijali (polimeri, sintetička vlakna i vlakna na bazi celuloze) (ix) sintetičke gume (x) boje i pigmenti (xi) površinski aktivna sredstva	*	10 zaposlenih
(b)	Hemijska postrojenja za proizvodnju industrijskog obima proizvoda bazne neorganske hemije kao što su: (i) gasovi, kao što su amonijak, hlor ili hlorovodonik, fluor ili fluorovodonik, ugljeni oksidi, sumporna jedinjenja, azotni oksidi, vodonik, sumpordioksid, karbonil-hlorid (ii) kiseline kao što je hromna kiselina, fluorovodonična kiselina, fosforna kiselina, azotna kiselina, hlorovodonična kiselina, sumporna kiselina, oleum i druge neorganske kiseline koje sadrže sumpor (iii) baze, kao što je amonijum hidroksid, kalijum-hidroksid, natrijum-hidroksid (iv) soli, kao što su amonijum hlorid, kalijum-hlorat, kalijum-karbonat, natrijum-karbonat, perborat, srebro-nitrat (v) nemetali, metalni oksidi i druga neorganska jedinjenja kao što su kalcijum-karbid, silicijum, silicijum karbid	*	
(c)	Hemijska postrojenja za proizvodnju industrijskog obima veštačkih đubriva na bazi fosfora, azota i kalijuma (prosta i složena đubriva)	*	
(d)	Hemijska postrojenja za proizvodnju industrijskog obima osnovnih proizvoda za zaštitu bilja i biocida	*	
(e)	Postrojenja koja koriste hemijske ili biološke procese za proizvodnju industrijskog obima osnovnih farmaceutskih proizvoda	*	
(f)	Postrojenja za proizvodnju industrijskog obima eksploziva i pirotehničkih proizvoda	*	10 zaposlenih

Br.	Delatnost	Minimalna granična vrednost kapaciteta (kolona 1)	Minimalni prosečni broj zaposlenih (kolona 2)
5.	Upravljanje otpadom i otpadnim vodama		
(a)	Postrojenja za spaljivanje, pirolizu, ponovno iskorišćenje, hemijski tretman ili odlaganje opasnog otpada na deponiju	Koja primaju 10 t dnevno	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za spaljivanje komunalnog otpada	Sa kapacitetom većim od 3 t na sat	
(c)	Postrojenja za odlaganje neopasnog otpada	Sa kapacitetom većim od 50 t dnevno	
(d)	Deponije (isključujući deponije inertnog otpada)	Koja primaju 10 t dnevno ili sa ukupnim kapacitetom većim od 25.000 t	
(e)	Postrojenja za odlaganje ili reciklažu tela uginulih životinja i otpada životinjskog porekla	Sa kapacitetom tretiranja većim od 10 t dnevno	
(f)	Postrojenja za tretman otpadnih voda jedinica lokalne samouprave	Sa kapacitetom ekvivalenta 100.000 stanovnika	
(g)	Nezavisna postrojenja za tretman otpadnih voda koja pružaju usluge delatnostima iz ovog aneksa	Sa kapacitetom većim od 10.000 m ³ dnevno	
6.	Proizvodnja papira i prerada drveta		
(a)	Industrijska postrojenja za proizvodnju pulpe iz drvene građe ili sličnih vlaknastih materijala	*	10 zaposlenih
(b)	Industrijska postrojenja za proizvodnju papira i kartona i drugih proizvoda od drveta (kao što su iverica, lesanit i šperploča)	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 20 t dnevno	
(c)	Industrijska postrojenja za zaštitu drveta i proizvoda od drveta hemikalijama	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 50 m ³ dnevno	
7.	Intenzivna proizvodnja stoke i ribarstvo		
(a)	Postrojenja za intenzivno gajenje živine i svinja	(i) sa 40.000 mesta za živinu (ii) sa 2.000 mesta za proizvodnju svinja (od preko 30 kg) (iii) sa 750 mesta za krmače	10 zaposlenih
(b)	Intenzivno ribarstvo	1.000 t ribe i školjki godišnje	

Br.	Delatnost	Minimalna granična vrednost kapaciteta (kolona 1)	Minimalni prosečni broj zaposlenih (kolona 2)
8.	Životinjski i biljni proizvodi iz prehrambenog sektora		
(a)	Klanice	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 50 t zaklanih životinja dnevno	10 zaposlenih
(b)	Prerada i obrada za potrebe proizvodnje prehrambenih proizvoda poreklom od: (i) životinjskih sirovina (osim mleka) (ii) biljnih sirovina	Sa proizvodnim kapacitetom većim od 75 t gotovih proizvoda dnevno Sa proizvodnim kapacitetom većim od 300 t gotovih proizvoda dnevno (prosečna vrednost kvartalno)	
(c)	Prerada i obrada mleka	Sa kapacitetom prerade većim od 200 t mleka dnevno (prosečna vrednost godišnje)	
9.	Ostale delatnosti		
(a)	Postrojenja za predtretman (postupci kao što je pranje, izbeljivanje, mercerizacija) ili farbanje vlakana i tekstila	Sa kapacitetom tretmana većim od 10 t dnevno	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za štavljenje kože	Sa kapacitetom tretmana većim od 12 t gotovih proizvoda dnevno	
(c)	Postrojenja za površinski tretman materija, predmeta ili proizvoda pomoću organskih rastvarača, posebno za štampanje, prevlačenje, odmašćivanje, zaštitu od vode, tutkalisanje, farbanje, čišćenje i impregniranje	Sa potrošnjom većom od 150 kg na sat ili 200 t godišnje	
(d)	Postrojenja za proizvodnju ugljenika (teško sagorivog uglja) ili elektrografita spaljivanjem ili grafitizacijom	*	
(e)	Postrojenja za gradnju i farbanje ili skidanje boje sa brodova	Sa kapacitetom za brodove veće od 100 m	

Objašnjenja:

Kolona 1 sadrži minimalne granične vrednosti kapaciteta iz člana 7. stav 1. (a).

Zvezdica (*) označava da se ne primenjuje granična vrednost kapaciteta (sva postrojenja podležu obavezi izveštavanja).

Kolona 2 sadrži minimalni prosečni broj zaposlenih iz člana 7. stav 1. (b).

"10 zaposlenih" znači ekvivalent 10 stalno zaposlenih.

Aneks II
SPISAK ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA

Br.	CAS Broj	Zagađujuća materija	Granična vrednost ispuštanja (kolona 1)			Granična vrednost prenosa zagađujućih materija van lokacije (kolona 2) kg/ godišnje	Granična vrednost proizvodnje, prerade ili korišćenja (kolona 3) kg/godišnje
			u vazduh (kolona 1a) kg/ godišnje	u vodu (kolona 1b) kg/ godišnje	u zemljište (kolona 1c) kg/godišnje		
1	74-82-8	Metan (CH ₄)	100 000	-	-	-	*
2	630-08-0	Ugljen monoksid (CO)	500 000	-	-	-	*
3	124-38-9	Ugljen dioksid (CO ₂)	100 miliona	-	-	-	*
4		Fluorougļjovodnici (HFCs)	100	-	-	-	*
5	10024-97-2	Azot suboksid (N ₂ O)	10 000	-	-	-	*
6	7664-41-7	Amonijak (NH ₃)	10 000	-	-	-	10 000
7		Nemetanska isparljiva organska jedinjenja (NMVOC)	100 000	-	-	-	*
8		Azotni oksidi (NO _x /NO ₂)	100 000	-	-	-	*
9		Perfluorougļjovodnici (PFCs)	100	-	-	-	*
10	2551-62-4	Sumpor heksafluorid (SF ₆)	50	-	-	-	*
11		Sumporni oksidi (SO _x /SO ₂)	150 000	-	-	-	*
12		Ukupni azot	-	50 000	50 000	10 000	10 000
13		Ukupni fosfor	-	5000	5000	10 000	10 000
14		Hlorofluorougļjovodnici (HCFCs)	1	-	-	100	10 000
15		Hlorofluorougļjenici (CFCs)	1	-	-	100	10 000
16		Haloni	1	-	-	100	10 000
17	7440-38-2	Arsen i jedinjenja arsena (kao As)	20	5	5	50	50
18	7440-43-9	Kadmijum i jedinjenja kadmijuma (kao Cd)	10	5	5	5	5
19	7440-47-3	Hrom i jedinjenja hroma (kao Cr)	100	50	50	200	10 000
20	7440-50-8	Bakar i jedinjenja bakra (kao Cu)	100	50	50	500	10 000
21	7439-97-6	Živa i jedinjenja žive (kao Hg)	10	1	1	5	5
22	7440-02-0	Nikl i jedinjenja nikla (kao Ni)	50	20	20	500	10 000
23	7439-92-1	Olovo i jedinjenja olova (kao Pb)	200	20	20	50	50
24	7440-66-6	Cink i jedinjenja cinka (kao Zn)	200	100	100	1000	10 000
25	15972-60-8	Alahlor	-	1	1	5	10 000
26	309-00-2	Aldrin	1	1	1	1	1
27	1912-24-9	Atrazin	-	1	1	5	10 000
28	57-74-9	Hlordan	1	1	1	1	1
29	143-50-0	Hlordekan	1	1	1	1	1

Br.	CAS Broj	Zagađujuća materija	Granična vrednost ispuštanja (kolona 1)			Granična vrednost prenosa zagađujućih materija van lokacije (kolona 2) kg/ godišnje	Granična vrednost proizvodnje, prerade ili korišćenja (kolona 3) kg/godišnje
			u vazduh (kolona 1a) kg/ godišnje	u vodu (kolona 1b) kg/ godišnje	u zemljište (kolona 1c) kg/godišnje		
30	470-90-6	Hlorfenvinfos	-	1	1	5	10 000
31	85535-84-8	Hloro-alkani, C ₁₀ -C ₁₃	-	1	1	10	10 000
32	2921-88-2	Hlorpirofos	-	1	1	5	10 000
33	50-29-3	DDT	1	1	1	1	1
34	107-06-2	1,2-dihloretoan (EDC)	1000	10	10	100	10 000
35	75-09-2	Dihlormetan (DCM)	1000	10	10	100	10 000
36	60-57-1	Dieldrin	1	1	1	1	1
37	330-54-1	Diuron	-	1	1	5	10 000
38	115-29-7	Endosulfan	-	1	1	5	10 000
39	72-20-8	Endrin	1	1	1	1	1
40		Halogenovana organska jedinjenja (kao AOX)	-	1000	1000	1000	10 000
41	76-44-8	Heptahlor	1	1	1	1	1
42	118-74-1	Heksahlorobenzen (HCB)	10	1	1	1	5
43	87-68-3	Heksahlorobutadien (HCBd)	-	1	1	5	10 000
44	608-73-1	1,2,3,4,5,6-heksahlorocikloheksan (HCH)	10	1	1	1	10
45	58-89-9	Lindan	1	1	1	1	1
46	2385-85-5	Mireks	1	1	1	1	1
47		PCDD+PCDF (dioksini + furani) (kao Teq)	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001
48	608-93-5	Pentahlorobenzen	1	1	1	5	50
49	87-86-5	Pentahlorofenol (PCP)	10	1	1	5	10 000
50	1336-36-3	Polihlorovani bifenili (PCBs)	0.1	0.1	0.1	1	50
51	122-34-9	Simazin	-	1	1	5	10 000
52	127-18-4	Tetrahaloroetilen (PER)	2000	-	-	1000	10 000
53	56-23-5	Tetrahalorometan (TCM)	100	-	-	1000	10 000
54	12002-48-1	Trihalorobenzeni (TCBs)	10	-	-	1000	10 000
55	71-55-6	1,1,1-trihloroetan	100	-	-	1000	10 000
56	79-34-5	1,1,2,2-tetrahaloroetan	50	-	-	1000	10 000
57	79-01-6	Trihaloroetilen	2000	-	-	1000	10 000
58	67-66-3	Trihalorometan	500	-	-	1000	10 000
59	8001-35-2	Toksafen	1	1	1	1	1
60	75-01-4	Vinil hlorid	1000	10	10	100	10 000
61	120-12-7	Antracen	50	1	1	50	50
62	71-43-2	Benzen	1000	200 (kao BTEX) ^{a/}	200 (kao BTEX) ^{a/}	2000 (kao BTEX) ^{a/}	10 000
63		Bromovani difeniletri (PBDE)	-	1	1	5	10 000
64		Nonilfenol etoksilati (NP/NPEs) i srodne supstance	-	1	1	5	10 000
65	100-41-4	Etil benzen	-	200 (kao BTEX) ^{a/}	200 (kao BTEX) ^{a/}	2000 (kao BTEX) ^{a/}	10 000

Br.	CAS Broj	Zagađujuća materija	Granična vrednost ispuštanja (kolona 1)			Granična vrednost prenosa zagađujućih materija van lokacije (kolona 2) kg/ godišnje	Granična vrednost proizvodnje, prerade ili korišćenja (kolona 3) kg/godišnje
			u vazduh (kolona 1a) kg/ godišnje	u vodu (kolona 1b) kg/ godišnje	u zemljište (kolona 1c) kg/godišnje		
66	75-21-8	Etilen oksid	1000	10	10	100	10 000
67	34123-59-6	Izoproturon	-	1	1	5	10 000
68	91-20-3	Naftalen	100	10	10	100	10 000
69		Organokalajna jedinjenja (kao ukupni Sn)	-	50	50	50	10 000
70	117-81-7	Di-(2-etil heksil) ftalat (DEHP)	10	1	1	100	10 000
71	108-95-2	Fenoli (kao ukupni C)	-	20	20	200	10 000
72		Policiklični aromatični ugljovodonici (PAHs) ^{b/}	50	5	5	50	50
73	108-88-3	Toluen	-	200 (kao BTEX) ^{a/}	200 (kao BTEX) ^{a/}	2000 (kao BTEX) ^{a/}	10 000
74		Tributikalaj i jedinjenja	-	1	1	5	10 000
75		Trifenikalaj i jedinjenja	-	1	1	5	10 000
76		Ukupni organski ugljenik (TOC) (kao ukupni C ili COD/3)	-	50 000	-	-	**
77	1582-09-8	Trifluralin	-	1	1	5	10 000
78	1330-20-7	Ksileni	-	200 (kao BTEX) ^{a/}	200 (kao BTEX) ^{a/}	2000 (kao BTEX) ^{a/}	10 000
79		Hloridi (kao ukupni Cl)	-	2 miliona	2 miliona	2 miliona	10 000 ^{a/}
80		Hlor i neorganska jedinjenja (kao HCl)	10 000	-	-	-	10 000
81	1332-21-4	Azbest	1	1	1	10	10 000
82		Cijanidi (kao ukupni CN)	-	50	50	500	10 000
83		Fluoridi (ukupni F)	-	2000	2000	10 000	10 000 ^{a/}
84		Fluor i neorganska jedinjenja (kao HF)	5000	-	-	-	10 000
85	74-90-8	Cijanovodonik (HCN)	200	-	-	-	10 000
86		Suspendovane čestice (PM ₁₀)	50 000	-	-	-	*

Objašnjenja:

CAS broj zagađujuće materije znači preciznu identifikaciju u "Chemical Abstracts Service".

Kolona 1 sadrži granične vrednosti iz člana 7. stav 1. (a)(i) i (iv). Ako se granična vrednost u datoj potkoloni (vazduh, voda ili zemljište) prekorači, izveštavanje o ispuštanjima ili, za zagađujuće materije u otpadnim vodama predviđenim za tretman otpadnih voda, prenosima u element životne sredine na koji se odnosi ta potkolona, se zahteva u odnosu na postrojenje u pitanju za one Strane koje su se opredelile za sistem izveštavanja u skladu sa članom 7. stav 1. (a).

Kolona 2 sadrži granične vrednosti iz člana 7. stav 1. (a) (ii). Ako se prekorači granična vrednost navedena u ovoj koloni za datu zagađujuću materiju, izveštavanje o prenosu te zagađujuće materije van lokacije se zahteva u odnosu na postrojenje u pitanju za one Strane koje su se opredelile za sistem izveštavanja u skladu sa članom 7. stav 1. (a) (ii).

Kolona 3 sadrži granične vrednosti iz člana 7. stav 1. (b). Ako se prekorači granična vrednost navedena u ovoj koloni za datu zagađujuću materiju, izveštavanje o ispuštanju i prenosu te zagađujuće materije van lokacije se zahteva u odnosu na postrojenje u pitanju za one Strane koje su se opredelile za sistem izveštavanja u skladu sa članom 7. stav 1. (b).

Crtica (-) označava da parametar u pitanju ne aktivira obavezu izveštavanja.

Zvezdica (*) označava da se za tu zagađujuću materiju granična vrednost ispuštanja u koloni 1 (a) koristi pre nego granična vrednost proizvodnje, prerade i korišćenja.

Dvostruka zvezdica (**) označava da se za tu zagađujuću materiju koristi granična vrednost ispuštanja u koloni 1 (b) pre nego granična vrednost proizvodnje, prerade ili korišćenja.

Fusnote:

a/ Potrebno je izveštavati o pojedinačnim zagađujućim materijama ako se prekorači granična vrednost za BTEX (zbirni parametar benzena, toluena, etil benzena, ksilena).

b/ Policiklični aromatični ugljovodonici (PAHs) treba da se mere kao benzo(a)piren (50-32-8), benzo(b)fluoranten (205-99-2), benzo(k)fluoranten (207-08-9), indeno (1,2,3-cd), piren (193-39-5) (izvedeno iz Protokola o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama uz Konvenciju o prekograničnom zagađenju vazduha na velikim udaljenostima.)

c/ Kao neorganska jedinjenja

Aneks III

DEO A

POSTUPCI ODLAGANJA ('D')

- Deponovanje otpada u zemljište ili na zemljište (npr. deponije)
- Izlaganje otpada procesima u zemljištu (npr. biodegradacija tečnog otpada ili muljeva u zemljištu)
- Duboko ubrizgavanje (npr. deponovanje vrsta otpada koje se pumpama mogu ubrizgavati u bunare, napuštene rudnike soli ili prirodne depoe)
- Površinsko deponovanje (npr. deponovanje tečnih ili muljevitih vrsta otpada u jame, bazene ili lagune)
- Odlaganje otpada u posebno projektovane deponije (npr. odlaganje otpada u linearno poređane pokrivene kasete, međusobno izolovane i izolovane od životne sredine)
- Ispuštanje u vode, osim u mora, odnosno okeane
- Ispuštanje u mora, odnosno okeane, uključujući utiskivanje u morsko dno
- Biološki tretmani koji nisu naznačeni na drugom mestu u ovom aneksu, a čiji su konačni proizvodi jedinjenja ili smeše koje se odbacuju bilo kojim od postupaka navedenih u ovom delu
- Fizičko-hemijski tretmani koji nisu naznačeni na drugom mestu u ovom aneksu, a čiji su konačni proizvodi jedinjenja ili smeše koje se odbacuju bilo kojim od postupaka navedenih u ovom delu (npr. isparavanje, sušenje, kalcinacija, neutralizacija, taloženje)
- Spaljivanje (insineracija) na tlu
- Spaljivanje (insineracija) na moru
- Trajno skladištenje (npr. smeštaj kontejnera u rudnik)
- Mešanje otpada pre podvrgavanja bilo kojem od postupaka navedenih u ovom delu
- Prepakovanje otpada pre podvrgavanja bilo kojem od postupaka navedenih u ovom delu
- Skladištenje otpada koje prethodi bilo kojem od postupaka navedenih u ovom delu.

DEO B

POSTUPCI PONOVRNOG ISKORIŠĆENJA OTPADA ('R')

- Korišćenje otpada prvenstveno kao goriva (osim u direktnom spaljivanju) ili drugog sredstva za proizvodnju energije
- Regeneracija/prerada rastvarača
- Recikliranje/prerada organskih materija koji se ne koriste kao rastvarači
- Recikliranje/prerada metala i jedinjenja metala
- Recikliranje/prerada drugih neorganskih materijala
- Regeneracija kiselina ili baza
- Ponovno iskorišćenje komponenti korišćenih za smanjenje zagađenja
- Ponovno iskorišćenje komponenti iz katalizatora
- Re-rafinacija ili drugi način ponovnog iskorišćenja otpadnog ulja
- Izlaganje otpada procesima u zemljištu koji imaju korist za poljoprivredu ili ekološki napredak
- Korišćenje preostalih materija dobijenih bilo kojim postupkom ponovnog iskorišćenja navedenim gore u okviru ovog dela
- Razmena otpada za podvrgavanje bilo kojem od postupaka ponovnog iskorišćenja navedenim gore u ovom delu
- Akumuliranje materijala određenih za bilo koji postupak naveden u ovom delu

Aneks IV

ARBITRAŽA

1. U slučaju podnošenja spora na arbitražu u skladu sa odredbama člana 23. stav 2. ovog protokola, strana ili strane obaveštavaju drugu stranu ili strane u sporu diplomatskim putem, kao i sekretarijat, o predmetu arbitraže i označavaju naročito članove ovog protokola čije je tumačenje ili primena u pitanju. Sekretarijat prosleđuje primljene informacije svim Stranama ovog protokola.
2. Arbitražni tribunal se sastoji od tri člana. Strana ili strane koje tuže, kao i druga strana ili strane u sporu imenuju po jednog arbitra, a dvoje imenovanih arbitara na osnovu sporazuma određuju trećeg koji je predsednik arbitražnog tribunala. On ne sme da bude državljanin jedne od strana u sporu, niti mesto njegovog stalnog boravišta može biti na teritoriji jedne od tih strana, niti on može biti zaposlen kod njih, niti da je radio na tom slučaju u bilo kom drugom svojstvu.
3. Ako predsednik arbitražnog tribunala ne bude određen u roku od dva meseca od dana imenovanja drugog arbitra, Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu, na zahtev bilo koje strane u sporu, određuje predsednika u periodu od naredna dva meseca.
4. Ako jedna od strana u sporu ne imenuje arbitra u roku od dva meseca od obaveštenja navedenog u stavu 1, druga strana o tome može obavestiti Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji postavlja predsednika arbitražnog tribunala u roku od naredna dva meseca. Po postavljenju, predsednik arbitražnog tribunala zahteva od strane koja nije imenovala svog arbitra da to učini u roku od dva meseca. Ako Strana to ne učini u datom roku, predsednik o tome obaveštava Izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji imenuje arbitra u roku od naredna dva meseca.
5. Arbitražni tribunal donosi svoju odluku u skladu sa međunarodnim pravom i odredbama ovog protokola.
6. Svaki arbitražni tribunal konstituisan u skladu sa odredbama ovog aneksa donosi svoja pravila postupka.
7. Odluke arbitražnog tribunala, bilo po pitanju postupka bilo u pogledu predmeta spora, se donose većinom glasova njegovih članova.
8. Tribunal može preduzeti sve odgovarajuće mere radi utvrđivanja činjeničnog stanja.
9. Strane u sporu olakšavaju rad arbitražnog tribunala i, naročito koristeći sva sredstva koja im stoje na raspolaganju, one :
  - (a) obezbeđuju sva relevantna dokumenta, sredstva i informacije;
  - (b) omogućavaju, kada je to potrebno, pozivanje svedoka ili veštaka i prihvatanje njihovog dokaznog materijala.
10. Strane i arbitri štite poverljivost svake informacije koju dobiju u poverenju u toku postupka pred arbitražnim tribunalom.
11. Arbitražni tribunal može, na zahtev jedne od strana, da odredi privremene mere zaštite.
12. Ako se jedna od strana u sporu ne pojavi pred arbitražnim tribunalom ili ne pruži odbranu svog slučaja, druga strana može zahtevati od tribunala da nastavi sa postupkom i donese konačnu odluku. Odsustvo jedne strane ili neučestvovanje u odbrani slučaja ne predstavlja prepreku za odvijanje postupka. Pre donošenja konačne odluke, arbitražni tribunal se mora uveriti da se zahtev u potpunosti zasniva na činjenicama i zakonu.
13. Arbitražni tribunal može da sasluša i odluči o protivtužbenim zahtevima koji proizilaze direktno iz predmeta spora.

14. Ukoliko arbitražni tribunal ne odluči drugačije zbog posebnih okolnosti datog slučaja, troškovi tribunala, uključujući naknade za njegove članove, snose strane u sporu podjednako. Tribunal vodi evidenciju svih troškova o čemu podnosi konačni obračun stranama u sporu.
15. Svaka Strana ovog protokola koja ima pravni interes u predmetu spora i na koju može da utiče odluka u datom slučaju, može da se umeša u postupak uz saglasnost tribunala.
16. Arbitražni tribunal donosi svoju odluku u roku od pet meseci od dana svog konstituisanja, osim ukoliko ne utvrdi da je neophodno da produži vremenski rok za period koji ne treba da bude duži od pet meseci.
17. Odluka arbitražnog tribunala je praćena obrazloženjem. Ona je konačna i obavezujuća za sve strane u sporu. Arbitražni tribunal odluku dostavlja stranama u sporu i sekretarijatu. Sekretarijat prosleđuje primljene informacije svim Stranama Protokola.
18. Svaki spor koji može nastati između Strana u pogledu tumačenja ili izvršenja odluke, Strane mogu izneti arbitražnom tribunalu koje je tu odluku donelo, ili, u slučaju da taj tribunal ne može da se sazove, drugom tribunalu konstituisanom za ovu svrhu na isti način kao i prethodno.

Član 3.

Republika Srbija se opredelila da rešavanje spora oko tumačenja ili primene Protokola podnese Međunarodnom sudu pravde.

Član 4.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije - Međunarodni ugovori”.